

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ТА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

**КРЕАТИВНА СИНЕРГІЯ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ:
РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІННИЧЧИНИ**

Виконав:

студент II курсу магістратури,
групи МКД 11-23з
спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»
Дудніченко Максим Олегович

Науковий керівник:

доцент кафедри артменеджменту та
івент-технологій, кандидат
історичних наук, доцент
Родінова Наталія Леонідівна

Рецензент: кандидат історичних
наук, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка
Гуменний Сергій Любомирович

Допущено до захисту:
протокол засідання кафедри
№ 4 від 20 листопада 2024 р.
в.о. завідувача кафедри артменеджменту
та івент-технологій
_____ **Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА**

Київ–2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....	7
1.1. Поняття креативних індустрій в галузі культури у наукових дослідженнях	7
1.2. Креативні індустрії як складові креативної економіки.....	12
1.3. Основні принципи синергії урядових організацій та громадського сектору для забезпечення розвитку культурного та креативного потенціалу.....	25
<i>Висновки до першого розділу.....</i>	<i>38</i>
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	39
2.1. Загальна характеристика галузі культури та креативних індустрій Вінницької області.....	39
2.2. Креативний потенціал Вінниччини на прикладі культурно-мистецьких проєктів.....	57
<i>Висновки до другого розділу.....</i>	<i>68</i>
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ КЕЙСИ СИНЕРГІЇ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ПРОЄКТІВ.....	69
3.1. Креативні проєкти Вінниччини: аспекти співпраці та шляхи пошуку партнерів.....	69
3.2. Креативний потенціал традицій на прикладі фольклорного гурту «Мокоша»	85
<i>Висновки до третього розділу.....</i>	<i>93</i>
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	104

ВСТУП

Впродовж останніх десятиліть креативні індустрії здобувають все більшу пріоритетність для розвитку локальних та регіональних економік. У сучасному глобалізованому світі з невичерпними інформаційними ресурсами, в якому технології зазнають постійного вдосконалення та змін, а життя людини і суспільства стає все більш стандартизованим, ключовим ресурсом для вирішення складних проблем та створення унікальних продуктів, як в регіональному, так і в глобальному контексті, стає креативний потенціал людини, зокрема, її природна здатність генерувати нові ідеї та створювати соціально значимі культурні продукти.

Основним пріоритетом для закладів культури і мистецтва Вінницької області є людина – творець і водночас споживач унікального культурного продукту. З метою створення умов для всебічного творчого розвитку та вдосконалення, задоволення культурних та дозвіллевих потреб жителів області заклади культури Вінниччини об'єднуються для реалізації масштабних проєктів, що потребують багатопрофільних компетенцій, ресурсів та організаційної підтримки.

Актуальність роботи полягає в аналізі регіональних особливостей співпраці закладів культури і мистецтва, обласних та місцевих владних структур, громадських організацій та окремих діячів культури для забезпечення розвитку креативного потенціалу Вінниччини, збереження її культурної ідентичності та сприяння залученню працівників галузі та творчих особистостей до нових культурних кластерів на регіональному рівні.

Дане дослідження ґрунтується на дослідженні й аналізі регіональних програм розвитку культури та духовного відродження територіальних громад області, обласних програм розвитку культури за останні 7 років, звітів закладів культури і мистецтв області, досвіду проведення культурно-мистецьких проєктів, регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Як головний спеціаліст відділу креативних індустрій управління культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики

Вінницької обласної військової адміністрації та заступник директора Вінницького обласного центру культури «Щедрик» (до 6 червня 2024 року), здобувач мав змогу долучитись до формування місцевого культурного профілю та проведення понад сотні культурно-мистецьких проєктів обласного рівня, міжнародних конкурсів та фестивалів, а також познайомитись з досвідом діяльності закладів культури в Республіці Польщі.

Дане дослідження може стати базою для оцінки ефективності стратегій та програм розвитку культури на обласному рівні, а також в середині територіальних громад, а його результати сприятимуть розробці більш ефективних стратегічних планів розвитку галузі культури, залученню зацікавлених сторін до розвитку креативної економіки, економічному зростанню територіальних громад та поліпшенню культурно-мистецького обслуговування жителів області.

Мета кваліфікаційного дослідження полягає у виявленні специфічних рис креативної синергії закладів культури Вінниччини та окресленні її ролі у формуванні засад стійкої креативної економіки області, створенні інноваційних культурних продуктів та розвитку культурного, соціального й економічного потенціалу регіону.

Відповідно до мети визначено наступні *завдання*:

- проаналізувати культурну інфраструктуру та креативний потенціал Вінниччини у контексті співпраці закладів культури, регіональної влади та громадянського суспільства;
- охарактеризувати діючі моделі співпраці в рамках реалізованих на території області проєктів для створення нових креативних продуктів;
- розкрити вплив креативної синергії на культурний розвиток регіону та дослідити можливості інтеграції креативних індустрій Вінниччини в загальнонаціональний контекст;
- визначити перспективні напрями розвитку креативних індустрій в області, включаючи вплив глобальних чинників, таких як пандемія, війна та цифровізація;

- розробити рекомендації для поліпшення співпраці між закладами культури та створення ефективних умов для збільшення кількості креативних ініціатив на Вінниччині.

Об'єктом даного дослідження є заклади культури і мистецтв Вінницької області різних рівнів територіального підпорядкування, їх взаємодія з органами державної влади та самоврядування, громадськими організаціями, інвесторами, меценатами і митцями в рамках спільних креативних проєктів.

Предметом даного дослідження виступають моделі співпраці між закладами культури Вінницької області, громадськими організаціями та місцевою владою для реалізації спільних культурно-мистецьких проєктів, а також вплив цієї співпраці на формування креативних індустрій та культурного простору регіону.

Практичне значення одержаних результатів має важливе значення для формування базових засад співпраці між закладами культури Вінницької області, громадськими організаціями та місцевою владою, розробки ефективного комплексу заходів для управлінців у сфері культури, місцевих органів влади та організаторів креативних проєктів, оскільки вони пропонують конкретні стратегії та підходи до кооперації зусиль для створення якісного кінцевого культурного продукту.

Досліджені у роботі моделі креативної синергії в подальшому можуть стати основою для організації та проведення культурно-мистецьких та креативних проєктів, які сприятимуть розвитку креативних підприємців в галузі культури, економічному зростанню регіону, поліпшенню культурної інфраструктури та залученню інвестицій до сфери культури Вінницької області.

Апробація результатів дослідження здійснювалась під час проведення VIII Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» та публікації тез доповіді у збірнику матеріалів.

Структура магістерської роботи зумовлена її метою та завданнями. Робота складається зі вступу, трьох розділів основного матеріалу, висновків та списку використаної літератури, додатків. *Загальний обсяг* роботи становить 115 сторінок.

РОЗДІЛ 1

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА:

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

1.1. Поняття креативних індустрій в галузі культури у наукових дослідженнях

Впродовж останніх десятиліть світ активно змінюється під впливом глобалізації, стрімкої цифровізації та розвитку інформаційних технологій. Традиційні галузі економіки, основою яких є матеріальні складові, поступаються місцем креативним індустріям, ресурсом для розвитку яких є ідеї, інновації та творчий капітал людини.

У світі, що стрімко розвивається людина з її креативними та адаптивними здібностями виходить на перший план, адже саме творча складова діяльності людини дозволяє успішно адаптуватися до нових викликів та створювати нові унікальні продукти та послуги. Творчість та креативність стає основою інновацій, дозволяючи вирішувати складні проблеми, знаходити нестандартні рішення та нові можливості для особистого розвитку, бізнесу та суспільства, а головною конкурентною перевагою особистості стає здатність генерувати нові ідеї та знаходити нові підходи.

Ключовими чинниками підвищення конкурентоспроможності людини, громади, регіону або країни стають нематеріальні ресурси. Адже саме культурна та історична спадщина, креативність і творчість, здатність до інновацій є основою процвітання та розвитку. Саме тому, наукові концепції креативного міста, креативних індустрій та й, загалом, креативної економіки отримують все більше прихильників.

Поняття креативності має досить широкий спектр інтерпретацій і розглядається з психологічної, соціологічної, культурної та економічної точки зору. Безпосередньо термін «креативний» означає здатність до генерації нових, оригінальних ідей та їх втілення, спрямованість на творчість.

Однак, основою творчості є натхнення, тобто потреба автора у самовираженні при не обов'язковій кінцевій меті. Основою креативного бачення є все ж утилітарність: бачення результату процесу, розуміння умов його реалізації, аудиторії та кінцевого продукту. І хоча обидва поняття поєднуються інноваційністю, здатністю до створення чогось нового, креативність варто розуміти саме як процес народження ідей з їх подальшою комерціалізацією, тобто втіленням в конкретні проекти, товари чи послуги [55, с. 12].

У 70-х роках ХХ століття Д. Гілфорд американський психолог, який займався питаннями інтелекту людини та досліджував пам'ять, мислення, увагу, творчість і темперамент, сформував основні принципи креативності, які стали відправною точкою для її визначення [57, с. 17].

З часом терміном «креатив» стали називати комерціалізовані ідеї – творчі продукти та послуги, які проектують, виробляють, просувають, продають та купують. Креатив у наш час став повноцінним ресурсом для доданої вартості, адже без наявних матеріальних ресурсів дозволяє підвищувати ефективність виробництва. Креатив надає широкі можливості для створення нових продуктів, удосконалення вже існуючих, дозволяє якісніше, швидше та ефективніше задовольняти потреби різних цільових аудиторій.

Дослідники креативності роблять висновки, що саме вона є основою для вирішення ключової економічної проблеми людства – задоволення зростаючих потреб при обмеженості ресурсів та інших викликах глобального світу.

Отже, креативність виступає як рушійна сила для інновацій та ключовий інструмент для вирішення економічних викликів, як локального

так і глобального характеру. Креативна економіка об'єднує культурні й економічні процеси, формуючи нові ринки та моделі виробництва.

В цілому, креативна складова в економічних процесах виконує кілька ключових завдань:

- стимулює інновації, створюючи нові продукти та послуги;
- забезпечує більш ефективне використання ресурсів через розробку та прийняття нестандартних рішень;
- сприяє розвитку підприємництва формуючи нові бізнес-моделі;
- підвищує конкурентоспроможність гравців в економічному просторі через унікальні ідеї та підходи;
- забезпечує культурну та соціальну інтеграцію людей;
- сприяє збереженню і розвитку національних та глобальних культурних особливостей.

Концепція креативної економіки формується на межі різних наукових дисциплін. Вважається, що основи теорії креативної економіки були закладені Д. Хокінсом, Ч. Лендрі та Р. Флоридою. Важливий внесок у вироблення теоретичних принципів та механізмів розвитку креативних та культурних індустрій зробили також ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури – *прим. наша*) та ЮНКТАД (Конференція ООН з питань торгівлі та розвитку – *прим. наша*).

Концепція креативної економіки стала популярною на межі ХХ та ХХІ століть. В її основі лежить твердження, що інновації та творчий потенціал людини є базовими рушіями сучасного економічного розвитку.

Термін «креативна економіка» вперше був використаний Джоном Хокінсом в роботі «Креативна економіка: Як люди роблять гроші з ідей» (The Creative Economy: How People Make Money from Ideas), яка побачила світ 2000 році. Хокінс позиціонує знання та інформацію в креативній економіці, як ресурси, необхідні для досягнення поставлених цілей, а самій креативності відведена роль головного економічного рушія. Головним продуктом креативності є інновації, які втілюються в технологіях, нових

бізнес-моделях та ін. Креативну економіку він визначає як систему, ключовими ресурсами якої є інноваційні ідеї, а не матеріальні активи або капітал, і підкреслює їх важливість для розвитку нових бізнес-моделей.

Креативна економіка вирішує важливі проблеми та глобальні економічні виклики. Зі збільшенням кількості населення планети на перший план виходить проблема обмеженості природних ресурсів та їх нерівномірного розподілу. Саме в сфері креативної економіки знаходяться рішення, які орієнтовані на створення нематеріальних активів: інформації, знань та технологій. Наприклад, у галузі дизайну та архітектури креативні рішення дозволяють створювати екологічно чисті будівлі та інфраструктурні об'єкти. Інновації у сфері моди сприяють використанню екологічно чистих матеріалів та технологій виробництва, що знижують загальний негативний вплив на світову екологію. [57, с. 25, 57-60].

Прикладом цього є музична та кіноіндустрії, програмні продукти, які є необхідними не лише для духовного розвитку суспільства, а й стають джерелом доходів для власників інтелектуальних продуктів. У своїй праці «Економіка і культура» (Economics and Culture) Дейвід Тросбі австралійський культурний економіст зазначає, що креативна економіка створює нові можливості для самовираження та індивідуального розвитку людини, водночас вона формує нові ринки і забезпечуючи економічне зростання суспільства через інновації у культурних індустріях [50, с. 85].

Ще один важливий аспект креативної економіки – сприяння соціальному розвитку суспільства. За словами американської дослідниці Кейт Оуклі, креативні індустрії надають нові широкі можливості для розвитку людського капіталу, сприяють соціальній інтеграції суспільства та покращують якість життя через створення культурних продуктів, що відображають різноманіття суспільства. Дослідниця стверджує, що креативна економіка стимулює культурний та економічний розвиток великих міст і регіонів, є рушійною силою для розвитку міських просторів [54, с. 105-106].

Розглядаючи креативну економіку у глобальному контексті слід зазначити, що вона є важливим інструментом соціально-економічного зростання для розвитку країн, що розвиваються. За даними ЮНКТАД (United Nations Conference on Trade and Development – *прим. наша*), у таких країнах, як Китай, Індія та Бразилія значно зріс експорт культурних та креативних товарів. Наприклад, у кіноіндустрія, анімація та цифрові медіа, стали потужним рушієм економічного зростання Китаю. Щороку ці креативні індустрії приносять мільярди доларів прибутку та створюють десятки тисяч нових робочих місць.

Глобальним центром індустрії аутсорсингу творчих послуг, зокрема у сфері дизайну, ІТ та кіновиробництва в останні десятиріччя стала Індія. Ці сфери економіки дають можливість індійській економіці інтегруватися у світову фінансову інфраструктуру і залучати інвестиції на розвиток країни.

Креативні індустрії є важливим економічним драйвером й для Бразилії. Такі напрямки як мода, музика, а також традиційні ремесла, активно розвиваються, приносячи користь не лише великим містам, але й громадам в регіонах. Це дозволяє забезпечити сталий економічний розвиток навіть периферійних регіонів країни та зберегти унікальну національну культуру країни.

Креативні шляхи розвитку вишукують й Африканські країни, зокрема Нігерія. У 1990-2000 роках кінематограф Нігерії почав бурхливо розвиватися і в підсумку став другою в світі за величиною кіноіндустрією. Кіноіндустрія Нігерії (Нолівуд) у 2000 роках кілька років поспіль обходила Сполучені Штати Америки за кількістю щорічних прем'єр фільмів і поступалась лише індійській кіноіндустрії. Згідно зі звітом CNN, Нігерія отримувала дохід у 250 мільйонів доларів США від виробництва фільмів, випускаючи близько 200 відеофільмів на місяць [58, с. 45-46, 62.].

Ці приклади яскраво доводять, що креативна економіка стимулює економічний розвиток, допомагає країнам інтегруватися у глобальні ринки,

зберігаючи при цьому свою національну ідентичність та культурну унікальність.

Креативна економіка сприяє створенню робочих місць і розвитку підприємництва. Сучасна молодь вбачає нові можливості для розвитку своїх талантів і вмінь у сфері креативних індустрій, що стимулює розвиток малого бізнесу та стартапів у таких сферах, як програмування та відеоігри, веб-дизайн, цифрові медіа, тощо. Наприклад, у сфері цифрових технологій креативні індустрії стали основою для розвитку таких платформ, як YouTube та TikTok. Творчі люди з будь-якого куточка світу можуть створювати відеоконтент та отримувати дохід від комерціалізації своїх ідей.

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити що творчий потенціал людини стає не лише інструментом для вирішення економічних проблем, він також є надзвичайно важливим фактором культурного та соціального розвитку, сприяє інноваціям та формуванню нових практик, що робить креативність головною складовою успішного розвитку країн, регіонів, міст та громад у глобалізованому світі.

Сама ж, концепція креативної економіки охоплює економічні, культурні та соціальні аспекти. Вона створює нові можливості для розвитку культури та бізнесу, стимулює розвиток інновацій, та сприяє вирішенню глобальних викликів, пов'язаних із ресурсами та соціальним розвитком.

Зважаючи на зазначені тенденції, креативна економіка продовжуватиме відігравати важливу роль у сучасному світі впродовж наступних десятиліть, зокрема в умовах цифрової трансформації та глобалізації світового суспільства.

1.2. Креативні індустрії як складові креативної економіки

Креативна економіка та креативні індустрії є взаємопов'язаними поняттями, проте різними за змістом.

Креативна економіка є ширшим терміном, що включає в себе всі види економічної діяльності людства, засновані на творчості, ідеях, інноваціях та інтелектуальній власності. Вона охоплює не тільки культурні та креативні індустрії, але й інші сектори, де ключову роль відіграє творчість, наприклад, інновації в бізнесі та освіті, розвиток технологій або наукові дослідження.

Креативні індустрії, є невід'ємною складовою креативної економіки. Це конкретні галузі, що виробляють культурні та творчі продукти, зокрема, музика, кіно, телебачення, дизайн, мода, архітектура, реклама, мистецтво, видавнича діяльність і цифрові медіа. Вони об'єднують сектори, де створення доданої вартості безпосередньо пов'язане з творчістю, культурою та мистецтвом. Тому креативні індустрії – це один із компонентів креативної економіки, але він не охоплює всього її обсягу.

Поняття «культурна індустрія» в наукову практику ввели М. Горкгаймер та Т. Адорно, які у праці «Діалектика Просвітництва» (1947) переконували читача, що масове виробництво культурного продукту та його доступність нівелюють його цінність. У 70–80-ті рр. ХХ ст. поняття «культурна індустрія» стало більш конкретизованим, набуло додаткових значень та змістів, а також ширшого розуміння [3, с. 66.].

Офіційно термін «креативні індустрії» почали використовувати в 90-х роках у Великій Британії, уряд якої визначив їх як одну з основних рушійних сил економічного розвитку.

В різних країнах зазначений сектор економіки має різні назви та класифікації. Наприклад, у США поширений термін «індустрія розваг і медіа», у Великій Британії, Сінгапурі, Австралії, Новій Зеландії та Україні – «креативні індустрії». У Європейському Союзі та країнах Азії, підкреслюючи значення культурної спадщини, використовують термін «культурні та креативні індустрії». ЮНЕСКО розрізняє культурні індустрії як такі, що зосереджені на творчій діяльності культурного характеру (наприклад, кінематографія), тоді як креативні індустрії включають ширший спектр

творчої діяльності. Країни розробили різні системи класифікації цих індустрій, починаючи з британської моделі 1998 року.

Креативні індустрії завдяки творчій складовій виходять за межі економічних понять і відіграють важливу роль у трансформації соціокультурних практик. Вони віддзеркалюють зміни у суспільстві, сприяють прогресу, створюють нові можливості для самовираження, взаємодії та сприйняття культурних цінностей. [4, с. 24.].

У статті Т. Ялохи, В. Білана та Р. Громадського «Креативні індустрії як драйвери розвитку світової економіки: прогноз ризиків післявоєнної відбудови України» за 2023 рік узагальнено та систематизовано підходи до класифікації креативних індустрій та виокремлені спільні напрями: реклама, кіноіндустрія, телебачення та радіомовлення, дизайн, мистецтво, видавництво, музейна справа, образотворче мистецтво, а також виокремлені їх відмінності (Таблиця 1.1.).

Таблиця 1.1. Моделі напрямів класифікації креативної індустрії у світі [на основі 6, с. 5.]

Модель охорони авторських прав (WIPO) [17]	Модель концентричних кіл Д. Тросбі [18]	Модель Всесвітньої організації інтелектуальної власності [19]	Модель ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) [20]	Американська модель креативних індустрій [21]	Британська Модель (DCMS) [22]	Модель Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) [23]	Символічна модель Д.Гесмонд-Гала [18]
реклама, кіноіндустрія, телебачення та радіомовлення, дизайн, види мистецтва, видавнича справа, музейна справа, образотворче мистецтво, а також представлені відмінності в підходах							
архітектура, мода, ремесло						виставки, відеоігри, графіка, бібліотеки, культурні та цифрові послуги, мода, НДДКР, опера, програмне забезпечення, ремесла, танці, фестивалі, цирк	інтернет, мода, побутова електроніка, спорт
Електроніка, колекціонування, музичні інструменти	Звукозапис, культурна спадщина, література	ігри, музичні інструменти, побутова електроніка, побутові товари, програмне забезпечення, проектування, публікації, цифрові технології, інтернет	бібліотеки, галереї, інтерактивні медіа, поліграфічне обладнання, програмне забезпечення	Зоопарки, школи, мистецтво	антикваріат, комп'ютерні ігри		

Джерело: стаття Креативні індустрії як драйвери розвитку світової економіки: прогноз ризиків післявоєнної відбудови України. Т. Ялоха, В. Білан, Р. Громадський

Поняття креативних індустрій у наукових дослідженнях є досить багатограним. Воно охоплює економічні та культурні аспекти, поєднує творчість, культуру та підприємництво, сприяючи соціально-економічному розвитку, збереженню культурного надбання людства, а також створює інновації для майбутнього.

Наукові дослідження також торкаються питань впливу креативних індустрій на суспільство. Зокрема, ряд дослідників звертають увагу на високий ризик комерціалізації культури, що може призвести до втрати автентичності культурних продуктів й перетворити їх на товар масового вжитку, що позбавлений унікальності та творчого змісту. Однак, існує також альтернативна думка, що комерціалізація сфери культури сприятиме розширенню доступності культурних продуктів для глядацької аудиторії та надаватиме стійку фінансову підтримку творчим індустріям.

Одним із яскравих прикладів подвійного впливу креативних індустрій на автентичну культуру є розвиток Голлівудського кінематографу в США, який став глобальним феноменом. Однак, частина дослідників вважає, що Голлівуд комерціалізував кінематограф, перетворивши його на продукт масового споживання, і значно знизивши естетичну та змістову складову кіно. Поряд з цим, комерційний успіх Голлівудських фільмів забезпечує фінансування нових культурних продуктів і сприяє розширенню кінопрокатної індустрії у світі та доступу до кінострічок глобальної аудиторії [1, с. 145].

Ще одним прикладом є культура Південної Кореї, яка впродовж тривалого часу залишалась закритою для переважної частини населення планети. Розвиток музичної культури К-поп дав поштовх до активного пізнання корейської культури загалом. Музична індустрія К-поп культури

наразі перетворилася на комерційну машину і активно експортує продукцію на світовий ринок, збільшуючи туристичні потоки всередину країни і залучаючи все більше секторів економіки до обслуговування туристів та концертних подій. Таким чином, комерційний успіх К-поп індустрії робить корейську культуру доступною для багатьох людей по всьому світу, сприяє міжкультурному обміну та популяризує корейську національну культуру, тим самим сприяючи зміцненню її ідентичності. Однак, критики вважають, що саме через надмірну популярність і комерціалізацію було втрачено музичну автентичність [2, с. 88].

Комерціалізація культурних продуктів створює більш широкі можливості для реалізації культурних проєктів в країнах з відсутнім державним фінансуванням галузі культури та мистецтва. Так, у Великій Британії програми з підтримки креативних індустрій стали джерелом для фінансування митців та нових проєктів у сфері культури. Така модель фінансування дала можливість реалізувати велику кількість творчих стартапів, зберегти свободу творчості та культурне різноманіття [5, с. 203].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що комерціалізація сфери культури і мистецтва має свої ризики та переваги. З одного боку, побоювання щодо втрати автентичності в процесі комерціалізації є цілком обґрунтованими. Загальносвітовий досвід показує, що розвиток креативних індустрій забезпечує фінансову стабільність і дозволяє значно розширити доступ до культурних продуктів для широкої аудиторії. Тому головне завдання на сьогодні – зберегти баланс між комерційною вигодою та свободою творчості, що є ключовим фактором успіху креативних індустрій в глобальному світі.

В процесах, які забезпечують збалансованість між комерціалізацією і автентичністю вирішальну роль відіграє синергія між закладами культури, владою та громадськістю. Зокрема, заклади культури забезпечують платформу для творчої діяльності та розвитку, водночас влада підтримує ініціативи законодавчими та фінансовими інструментами, що сприяє

розвитку творчих проєктів. Громадськість, у свою чергу, також виступає активним учасником цього процесу, її підтримка та залученість формують попит на культурні продукти і надають творчості соціальної значимості. Саме завдяки такій співпраці зберігається автентичність культурних продуктів і, водночас, формується їх доступність для широкого кола споживачів, а творчість та креативність підтримуються за рахунок комерційної вигоди.

Загалом, креативні індустрії за останні десятиліття стали невід'ємною та досить вагомою частиною світової економіки. Аналогічні процеси відбуваються й в Україні.

За підсумками досліджень «Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України» та «Основні економічні показники креативних індустрій в Україні», які були підготовлені Центром аналітики зовнішньої торгівлі Trade+ при Київській школі економіки у партнерстві з Кімонікс Інтернешнл Інк. на замовлення Міністерства культури та інформаційної політики України у 2021 році креативні індустрії у 2020 році сумарно згенерували 4,2% доданої вартості в Україні (132 млрд. грн) та забезпечили робочими місцями 360 тисяч людей (4% всіх зайнятих осіб). Серед найбільших креативних секторів в Україні за обсягом створеної доданої вартості опинились ІТ; реклама, маркетинг та PR; аудіовізуальний сектор; архітектура; видавнича справа. Поряд з цим, експорт креативних послуг у 2019 році склав 5,4 млрд. і становив 30% загального експорту послуг.

Станом на 2020 рік частка доданої вартості креативних індустрій в економіці України майже зрівнялась з часткою креативних індустрій в економіці Німеччини.

У 2019 році в Україні креативні індустрії забезпечили 3,94% доданої вартості та надали роботу 352 тисячам осіб, що підкреслює їх значний вплив на економічний розвиток країни.

Креативні індустрії є потужним механізмом адаптації до складних умов, таких як економічні кризи, соціальні виклики або глобальні пандемії.

Завдяки своїй здатності швидко змінювати форми роботи та використовувати інноваційні рішення, креативні галузі продовжують функціонувати навіть у найбільш нестабільних періодах. Під час пандемії COVID-19, коли багато культурних закладів перейшли на онлайн-платформи, це стало особливо очевидним. Таким чином, вони забезпечили доступ до своїх продуктів для широкої аудиторії та продовжили свою діяльність.

Пандемія COVID-19, яка розпочалася у 2020 році, вразила всі сектори економіки, але особливо сильно постраждали креативні індустрії. Через карантинні обмеження та соціальну ізоляцію креативні індустрії зіткнулися з низкою безпрецедентних викликів, що суттєво вплинули на їх діяльність по всьому світі. Найбільшою проблемою стало закриття культурно-мистецьких просторів і скасування переважної більшості заходів.

До прикладу, у 2020 році було скасовано Каннський кінофестиваль та відомий фестиваль музики Coachella. Це призвело до значних фінансових втрат для організаторів та учасників подій, зменшення доходів у суміжних галузях таких як туризм, перевезення та готельний бізнес.

За даними ЮНЕСКО, під час всесвітньої пандемії креативні індустрії по всьому світі втратили до 1,3 трильйона доларів. Оскільки цей сектор економіки досить сильно залежить від фізичної присутності глядача та монетизації своїх послуг, відсутність джерел доходу призвела до масової втрати роботи працівниками сфери культури та мистецтв. Особливого фінансового тиску зазнали незалежні митці, невеликі продюсерські компанії, театри, мюзік-холи, кінотеатри.

За даними Європейської комісії, у 2020 році сектор культури та творчості втратив до 30% своїх робочих місць. У Франції призупинили роботу або повністю припинили діяльність понад 120 тисяч бізнесових структур галузі культури. За даними Creative Industries Federation, сектор креативних індустрій Великої Британії втратив до 74 млрд. фунтів стерлінгів через COVID-19 [60].

Багато країн не мали фінансової спроможності стимулювати креативні індустрії під час пандемії, тому малий креативний бізнес, незалежні митці не отримували достатньої підтримки для виживання. Навіть в тих країнах, де були субсидіарні програми, охопити усіх представників креативного сектору було майже неможливо.

Така ситуація призвела до психологічних проблем у митців та працівників креативних індустрій через невизначеність майбутнього, відсутність творчих платформ для самовираження, а відтак – соціальну ізоляцію та втрату стабільних джерел доходів. Все це вплинуло на творчість та мотивацію до роботи. Карантинні обмеження значно зменшили можливості для творчої співпраці та створення колективних проєктів, що є важливою складовою багатьох креативних секторів.

Однак, творчий потенціал людства не можна було помістити в карантинні обмеження. В умовах ізоляції споживачі культурного продукту змінили свої звички, перейшовши на онлайн контент. Це змінило форми і методи створення культурного продукту. Велика кількість митців, які зазвичай працювали з живою аудиторією, почали адаптуватися до нових цифрових форматів, таких як віртуальні вистави, стрімінги, онлайн-концерти та виставки, а командні гравці переходили на форми віддаленої співпраці.

Пандемія виявила також низку проблем у доступі до цифрових технологій між розвиненими і країнами, що розвиваються. У країнах з розвинутою інфраструктурою (США, ЄС, Південна Корея) митці мали змогу перейти в онлайн-формат, але в країнах Африки та Південної Азії така можливість виявилась обмеженою через поганий доступ до Інтернету та цифрових ресурсів.

Ще однією проблемою стало збільшення конкуренції на глобальному рівні. Невеликі компанії не мали ресурсів для конкуренції з великими міжнародними компаніями, такими як Netflix, Amazon або Spotify, які володіють значними ресурсами для розробки та просування свого цифрового контенту.

Шляхом для подолання викликів став комплексний підхід до проблеми. Першим кроком якого стала цифрова трансформація культурно-мистецьких заходів та перехід у онлайн-простір. Багато компаній почали використовувати онлайн-формати для мистецьких подій та культурних проєктів. Так у Південній Кореї К-поп концерти групи BTS збирали мільйонні аудиторії на стрімінгових платформах.

Також це вплинуло на традиційні формати кінопрем'єр. У США велика кількість прем'єр відбувалась на платформах потокового відео, як це сталося з фільмом «Диво-жінка 1984», який вийшов на платформі HBO Max одночасно з кінотеатрами.

Поряд з цим, з'явилися нові форми роботи через віртуальні простори. Митці почали використовувати VR та AR технології для створення інтерактивних проєктів. Наприклад, створення віртуальних арт-галерей надало змогу художникам, скульпторам, керамістам, майстрам декоративно-прикладного мистецтва виставляти свої роботи в онлайн-форматі, а разом й отримувати фінансовий прибуток від їх продажу.

Важливим кроком для фінансової підтримки креативних індустрій стали спеціальні фінансові програми запроваджені урядами багатьох країн. Так, у Франції було виділено 7 млрд євро на допомогу закладам культури, а в Канаді створено фонд підтримки для художників та незалежних митців. Такі ж урядові ініціативи діяли у Великій Британії, США, Німеччині та ін. Ці заходи включали субсидії, податкові пільги та інші форми підтримки.

Зокрема, уряд Великої Британії запропонував пакет фінансової допомоги культурним інституціям у розмірі 1,57 млрд фунтів стерлінгів. Окрім цього, окремим митцям надавалися гранти, що дозволяло їм продовжувати працювати в умовах пандемії.

Сполучені Штати Америки проблеми креативних індустрій вирішували через надання економічних пакетів, таких як Paycheck Protection Program, які допомагали підприємствам, у тому числі креативного сектору отримувати

гранти для виплат заробітної плати працівникам. Також, було створено спеціальні фонди підтримки для кіноіндустрії та музичної сфери.

Підтримка локальних творчих ініціатив сприяла розвитку національних платформ та полегшувала культурно-мистецьку діяльність незалежних творців та локальних спілок.

Пандемія COVID-19 стала серйозним випробуванням для глобальних креативних індустрій, проте вона відкрила нові шляхи та надала можливості для інновацій і розвитку цифрових платформ [49].

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на розвиток креативних індустрій в Україні. Карантинні обмеження, соціальне дистанціювання та закриття закладів культури і мистецтв спричинив для сектору економіки, який знаходився ще в стані розвитку надсерйозні виклики. Проблеми галузі були типовими для креативного сектору економіки у всьому світі. Як і в інших країнах, переважна більшість митців та фрілансерів у сфері креативних індустрій залишилися без роботи. За даними Українського культурного фонду (УКФ), під час пандемії понад 60% представників креативного сектору зазнали суттєвих фінансових труднощів. Основними проблемами була відсутність можливостей для отримання доходів звичним шляхом та відсутність на початкових етапах кризи державної підтримки. Пандемія обмежила можливість для українських митців презентувати свою творчість у глобальних подіях та брати участь у мистецьких подіях за межами України.

В 2020 році понад 80% культурно-мистецьких заходів та проєктів відбувалось в форматі онлайн. Багато музеїв запровадили віртуальні тури власними експозиціями, а театральні вистави, музичні концерти транслювалися через соціальні мережі та інтернет-платформи.

Прикладами у зміні підходів і вимушеної адаптації є: Національний художній музей України (м. Київ), Вінницький обласний краєзнавчий музей, Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків (м. Київ), Львівський національний музей та багато інших, що змогли значно

збільшити свою присутність у цифровому інформаційному просторі України. Поряд з цим, онлайн-екскурсії дали змогу закордонним поціновувачам мистецтва відкрити для себе музейні скарби України. Віртуальні виставки допомогли музейним закладам зберегти зв'язок з аудиторією, однак власні надходження від проведення таких заходів залишалися низькими.

Через обмеження зйомок постраждав також і український кінематограф, однак активне використання стрімінгових платформи дозволило здійснювати покази нових фільмів.

Для українського культурного сектору період пандемії став поштовхом для впровадження нових стратегій, прийняття адаптаційних рішень та переходу діяльності в онлайн формат.

Надважливим механізмом підтримки креативних індустрій в Україні на час пандемії стала діяльність Українського культурного фонду, який ініціював грантові програми, спрямовані на підтримку митців та культурних проєктів. Ці програми дали можливість культурному сектору адаптуватися до нових умов діяльності, продовжувати роботу в умовах карантину та розробляти новий цифровий контент. Фондом було виділено гранти на створення онлайн-платформ для культурних продуктів та реалізацію цифрових проєктів у сфері культури та мистецтв.

Наприклад, «Мистецький арсенал» та інші установи культури запустили віртуальні виставки та онлайн-програми, що дозволило зберегти аудиторію закладів та пропонувати якісний культурний продукт, навіть за умов фізичної ізоляції.

Під час пандемії Україна, незважаючи на обмеження, продовжила реалізацію низки міжнародних культурних проєктів у співпраці з міжнародними інституціями, зокрема ЮНЕСКО та Європейським Союзом, що також забезпечило підтримку для українських митців та реалізацію культурних ініціатив в Україні [33, с.12].

Пандемія змусила уряд, громадські організації та культурні інституції України переосмислити підходи до реалізації культурної політики.

Результатом такого переосмислення стало визнання сектору креативних індустрій як важливої складової української економіки та внесення її до програм посткризової відбудови.

Враховуючи вищевикладене слід зазначити, що пандемія COVID-19 поставила культурні та креативні індустрії України перед серйозними викликами, однак відкрила нові можливості для розвитку та співпраці. Цифровізація культурного контенту, підтримка державних установ та органів місцевого самоврядування, громадських організацій та міжнародні колаборації стали ключовими елементами адаптації. Період пандемії довів, що креативні індустрії в Україні здатні досить швидко адаптуватися до соціальних та економічних змін.

Війна в Україні, що розпочалася в лютому 2022 року, суттєво поглибила кризові явища, що виникли у креативних індустріях через пандемію COVID-19. Військові дії зруйнували частину культурної інфраструктури, призвели до втрати робочих місць, змусили багатьох працівників культури та митців виїхати в інші регіони або за межі країни. Повномасштабне вторгнення росії на нашу країну сприяло перегляду головних пріоритетів українського суспільства, перерозподілу фінансових, кадрових, матеріальних ресурсів і зосередило увагу на питаннях національної безпеки.

За даними інтернет-видання «Радіо Свобода» від 17 серпня 2024 року станом на 31 липня 2024 року міжнародна організація ЮНЕСКО підтвердила пошкодження 432 об'єктів культурної спадщини. Серед них 139 релігійних об'єктів, 31 музей, 214 будівель, що мають історичну, мистецьку цінність, 32 пам'ятники, 15 бібліотек, а також 1 архів. Найбільша кількість руйнувань, понад 110 у Донецькій області, значні руйнування у Харківській та Одеській областях. Серед знищених та пошкоджених об'єктів згадують маріупольський драматичний театр, місцевий краєзнавчий музей, а також низку будівель і церков. На окупованих територіях втрачено понад 20 археологічних пам'яток. За даними Міністерства культури та інформаційної

політики, які наводять видання пошкоджень чи руйнувань зазнали 2024 року заклади культури з них 16,5% (334 заклади) повністю знищені. Найбільше пошкоджених закладів культури у Запорізькій, Харківській, Сумській областях та Києві [32, с. 12].

Ворог знищує не тільки матеріальні цінності та культурне надбання України, він знищує культурну спадщину тисяч поколінь українців та можливість для майбутніх поколінь розвивати національну ідентичність. Внаслідок постійних ворожих атак велика кількість представників креативних індустрій залишити Україну або ж переміститися до більш безпечних регіонів. Це спричинило розпад творчих колективів та припинення реалізації культурно-мистецьких проєктів, значно ускладнило творчі процеси та вплинуло на роботу митців.

Економічні труднощі, пов'язані з війною, призвели до суттєвого зменшення фінансування для креативних проєктів, адже державні ресурси перерозподілені на оборонну сферу та гуманітарні потреби. Велика кількість культурних проєктів втратили державну фінансову підтримку та фінансування від меценатів і спонсорів.

Війна значно вплинула на психологічний стан населення України, зокрема й митців, зменшивши їх мотивацію до творчості. Саме ж суспільство через постійний стрес, невизначеність майбутнього та соціально-економічні проблеми значно зменшило споживання культурного продукту, а й подекуди й агресивно реагує на впровадження культурно-мистецьких проєктів.

Однак, одним із пріоритетів державної та регіональної політики в Україні є збереження культурного надбання українського народу, матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, культурного розмаїття та творчого потенціалу кожного регіону України. Незважаючи на кризові явища креативні індустрії в Україні отримують допомогу від міжнародних організацій та партнерів, мають змогу приймати участь у грантових програмах та презентувати свою творчість на світовому рівні. Цифровізація культурного продукту та збільшення інтернет-контенту українських

виробників дозволила популяризувати як традиційну так і сучасну українську культуру. Тому завдячуючи міжнародним медіа та соціальним мережам, культура України стала доступнішою для глобальної аудиторії, а культурні продукти креативних індустрій (кінофільми, музика, віртуальні виставки, тощо) отримали міжнародне визнання та підтримку.

Також ЮНЕСКО ініціювала спеціальні програми підтримки для збереження культурної спадщини України.

Нині велика кількість працівників закладів культури та представників креативних індустрій переорієнтували свої ресурси на підтримку армії та гуманітарні ініціативи. На культурному фронті створюються мистецькі твори, формуються проекти, які допомагають підняти бойовий дух, залучити фінансову підтримку на потреби військових та волонтерські організації.

На превеликий жаль, саме війна показала важливість культурної ідентичності для існування та сталого розвитку України.

1.3. Основні принципи синергії урядових організацій та громадського сектору

Креативні індустрії відіграють важливу роль в економічному та соціальному розвитку сучасних громад, особливо під час глобальних соціальних викликів, таких як економічні кризи, пандемії, військові конфлікти. Подолання викликів в цих умовах вимагає налагодження співпраці та підтримки між громадою, владою, закладами культури та креативними фахівцями, митцями та діячами культури.

Сучасний розвиток креативних індустрій також потребує співпраці різних інституцій, серед яких: урядові організації, культурні установи, підприємці та громадські організації. Таке партнерство сприяє розвитку інноваційних проєктів, що базуються на креативному мисленні,

забезпечуючи більш комплексний підхід до вирішення соціальних і економічних питань.

Впродовж останніх десятиліть креативні індустрії виступають невід'ємною частиною економіки переважної більшості країн світу, адже вони створюють робочі місця, генерують значну додану вартість та сприяють збереженню культурного середовища. Важливим чинником для їх ефективного розвитку є підтримка органів державної влади, економічні та законодавчі умови для їх функціонування.

Аналізуючи світовий досвід серед ключових тенденцій державної підтримки креативних індустрій можна виокремити 3 основні напрямки:

- фінансова підтримка та інвестиції;
- законодавчі ініціативи та політика підтримки;
- інноваційні програми та розвиток інфраструктури.

Фінансова підтримка сфери креативних індустрій є однією з головних функцій держави і реалізується вона в основному через програми грантів та субсидій. Так, до прикладу, уряд Великої Британії з 2018 року фінансує креативні проєкти через Міністерство цифрових технологій, культури, медіа та спорту (Department for Digital, Culture, Media and Sport), зокрема, через Creative Industries Clusters Programme. Лише в перший рік реалізації проєкту на розвиток сфери було виділено 80 мільйонів фунтів стерлінгів. «Програма кластерів» мала значний вплив на створення робочих місць у креативному секторі. Створено або підтримано 189 партнерств у перший рік для прикладних досліджень. Крім того, програма дала змогу розвивати перелік товарів та послуг в секторі та навчати щорічно близько 700 креативних підприємців. Це стимулювало інновації та створювало нові можливості для зайнятості у креативних індустріях [51].

Так, програма «Cultura Crea», започаткована урядом Італії надає значні податкові пільги для підприємств у креативному секторі, гранти та пільгові кредити для розвитку креативних стартапів. За даними Міністерства культури Італії, лише в 2020 році щоб підтримати сектор в умовах пандемії

COVID-19 було виділено понад 46 мільйонів євро на підтримку зайнятості у креативних індустріях [48].

Державна влада також стимулює розвиток сектору креативних індустрій через:

- розробку законодавчих норм;
- підтримку захисту інтелектуальної власності;
- розробку освітніх програм;
- інтеграцію креативних індустрій у національні стратегії;
- законодавчі ініціативи для публічно-приватного партнерства;
- удосконалення трудового законодавства;
- підтримку міжнародного співробітництва.

Національна стратегія Південної Кореї «Креативна економіка», розроблена у 2013 році для підтримки стартапів та підприємств у креативному секторі економіки. Проект акцентує увагу на використанні новітніх технологій в галузях кіно, музики, моди та медіа. Важливою частиною стратегії є Creative Economy Innovation Centers – центри які надають технологічну інфраструктуру та фінансову підтримку новоствореним креативним підприємствам. Поряд з цим, держава активно впроваджує цифровізацію культурного контенту та його поширення через інтернет-платформи. Наприклад, на законодавчому рівні затверджені програми стимулювання інвестицій у стримінгові сервіси та цифровий маркетинг, що, в свою чергу, сприяло популяризації корейської культури у світі [52]. Дана стратегія продовжувала діяти в країні у 2021 році уряд затвердив план розвитку креативних індустрій на 2021-2025 роки.

У Німеччині ключовим елементом розвитку є захист інтелектуальної власності. Механізми захисту авторських прав стимулюють розвиток культурних проєктів, забезпечуючи суб'єктів креативних індустрій від піратства та можливих втрат. За даними Федерального міністерства економіки та енергетики Німеччини, впроваджені заходи забезпечують креативним індустріям країни близько 10% ВВП [47, с.12].

Також, важливою складовою розвитку креативних індустрій є інновації і держава відіграє вирішальну роль у їх впровадженні та створенні інфраструктури для належного функціонування.

Прикладом слугують урядові програми США, такі як «National Endowment for the Arts» (NEA), які надають грантову підтримку інноваційним проектам у галузі мистецтва та креативних технологій. Лише у 2021 році NEA виділила понад 75 млн доларів на підтримку креативних індустрій [53, с. 5].

У Франції програма «La French Tech» підтримує інноваційні проекти, сприяє створенню міжнародних партнерств та виходу на світовий ринок технологічних стартапів у сфері дизайну, медіа та анімації.

В Україні формування державної політики у сфері креативних індустрій забезпечує Міністерство культури та стратегічних комунікацій.

Законодавчу основу в галузі креативних індустрій України визначають:

- Закон України від 21 червня 2001 року № 2547-III «Про народні художні промисли»;
- Закону України від 14 грудня 2010 року № 2778-VI «Про культуру»;
- Закон України від 23 березня 2017 року № 1976-VIII «Про Український культурний фонд»;
- Закон України від 16.06.2020 № 692-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної підтримки сфери культури, креативних індустрій, туризму, малого та середнього бізнесу у зв'язку з дією обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби COVID-19»;
- Закон України від 19.06.2018 № 2458-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії»;
- Указ Президента України від 18.08.2020 № 329/2020 «Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 19.05.2021 № 501 «Про утворення Ради з розвитку креативної економіки»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.12.2021 № 1677 «Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми розвитку народних художніх промислів на 2022-2025 роки»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.04.2019 № 265-р «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій»;
- Наказ МКІП від 28.01.2021 № 44 «Про утворення Офісу розвитку креативних індустрій» [31].

Державна підтримка креативних індустрій в Україні, наразі, стає все більш актуальною темою, особливо з огляду на їх потенціал для економічного розвитку, поствоєнного відновлення та збереження культурної ідентичності українців. Уряд та державні інституції в Україні впроваджують кілька значущих ініціатив, спрямованих на підтримку креативного сектору.

Починаючи від 2014 року та зміну влади в Україні відкрилися нові можливості для розвитку державної інфраструктури в культурній сфері завдяки поєднанню кількох важливих факторів: активного громадянського суспільства, політичної підтримки реформ та допомоги від західних інституцій. Це призвело до створення нових інституцій, що стали ключовими гравцями в культурному та креативному секторі:

Український культурний фонд, заснований 2017 року, має завданням надання фінансової підтримки культурним та креативним проектам. Він надає грантову підтримку для розвитку як великих національних проектів, так і локальних ініціатив. Наприклад, у рамках програми «Культура. Туризм. Регіони» реалізованої в 2021 році фонд надавав грантову підтримку проектам, спрямованим на розвиток регіональних культурних та туристичних маршрутів, зокрема й на Вінниччині [40].

Український інститут заснований Кабінетом Міністрів України у 2017 році і належить до сфери управління Міністерства Закордонних справ

України. Його основним завданням є просування української культури у світі. Інститут організовує культурні, освітні та наукові заходи, що допомагають створити позитивний імідж України на міжнародній арені.

Український інститут книги створений в 2016 році при Міністерстві культури України підтримує сферу книговидання, розвиток читання та популяризує українську літературу в Україні і за кордоном. Інститут організовує міжнародні книжкові виставки та співпрацює з видавництвами.

Державне агентство України з питань кіно (Держкіно) – це центральний орган виконавчої влади, який координується Кабінетом Міністрів України. Держкіно є провідною установою у розвитку української кіноіндустрії і входить до системи органів виконавчої влади, забезпечуючи реалізацію державної політики у сфері кінематографії. Держкіно фінансує виробництво національні фільми, підтримує кінематографічні фестивалі та просуває українське кіно за кордоном.

Державне агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти (Держмистецтв) створене в 2019 році є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра культури та стратегічних комунікацій. Агентство реалізує державну політику у сфері мистецтв та спеціалізованої мистецької освіти.

Поряд з цим, в Україні працює низка державних установ які стали центрами для кураторських проєктів та платформами для відкритих дискусій. Зокрема, це Національний центр Олександра Довженка, який сприяє розвитку кіноархівів та медіа-арт-проєктів; Мистецький Арсенал, який трансформувався у сучасний простір для виставкових та культурних проєктів, Національний художній музей України, що виступає майданчиком промоції для класичного та сучасного мистецтва.

Нові установи спрямували свої зусилля на пошук взаєморозуміння та комунікації між українським суспільством та державою; запровадили стратегічне планування, встановили нові правила виділення коштів;

узаконили та підвищили статус галузевої експертизи; відокремили наглядові функції від виконавчих [24, с. 16-17].

Нові підходи до управління культурою сприяли встановленню прозорих правил фінансування, посиленню експертизи та розвитку стратегічного планування. Це, в свою чергу, зміцнило стійкість української культури в постмайданний період і допомогло її інтеграції у світовий контекст.

Україна у 2016 році приєдналась до програми «Креативна Європа», яка надає доступ українським митцям та організаціям до європейських культурних і творчих проєктів. Програма сприяє обміну досвідом, промоції української культури та інтеграції України у світові культурні процеси. Програмні кейси фінансують культурно-мистецькі фестивалі, виставки, кінопроєкти, а також міжнародні креативні партнерства.

Українська кіноіндустрія також активно підтримується на рівні держави. Державне агентство України з питань кіно надає фінансування для створення національних фільмів і співпрацює з іноземними партнерами. Останніми роками випускається все більша кількість фільмів. Починаючи з 2014 року понад 10 фільмів отримали відзнаки європейських кінопремій. Зокрема, фільм «Плем'я» режисера Мирослава Слабошпицького отримав 4 нагороди Каннського кінофестивалю та нагороду за відкриття року Європейської кіноакадемії, поряд з цим фільм був відзначений понад 40 нагородами на різних міжнародних кінофестивалях; фільм «Атлантида» (2019) режисера Валентина Васяновича отримав перемогу у програмі «Горизонти» Венеційського кінофестивалю та був визнаний одним із найкращих фільмів року в міжнародній кінопресі та інші. Тому українська кіноіндустрія за підтримки держави стає конкурентоспроможною на міжнародній арені.

Також, варто згадати, платформу «Дія.Бізнес» – програму підтримки стартапів у сфері креативних індустрій, яка включає освітні проєкти для розвитку креативного підприємництва, фінансові пакети для запуску або

розвитку креативних стартапів пов'язаних з дизайном, мистецтвом або ІТ-технологіями.

Отже, співпраця між державними установами, креативними підприємствами та міжнародними партнерами є основою для розвитку креативного бізнесу в Україні, обміну досвідом та акумулювання ресурсів.

Однак існує ціла низка викликів, які наразі стоять перед владними структурами в галузі креативних індустрій в Україні. Зокрема, оскільки креативні індустрії поєднують у собі досить великий перелік різноманітних сфер діяльності і входять до компетенції різних урядових міністерств вони потребують синхронізації політики в цій сфері та синхронізації дій.

Наразі, необхідно зменшити податковий тиск на представників сфери креативних індустрій та надати їм можливість створити бізнеси, а галузеві асоціації сформувавши спільні вимоги до державних політик.

Велика кількість компаній та представників приватного сектору економіки через брак інформації та зацікавленості не ідентифікують себе як частину «креативних індустрій», що значно зменшує частку креативного сектору під час проведення аналітичних та звітних кампаній.

Ще одним надважким викликом для держави став відтік кадрів галузі культури та креативних індустрій із початком повномасштабного вторгнення росії в Україну. Підприємства втратили своїх працівників, які змушені були через воєнні дії переїхати до інших областей чи й взагалі залишити територію України на невизначений строк.

З початком повномасштабного вторгнення рф в Україну та набуттям її статусу офіційного кандидата на вступ до Європейського Союзу Європейська Комісія почала активніше підтримувати український сектор культурних та креативних індустрій (ККІ) за допомогою програм цільового фінансування, двосторонніх проєктів та політичних ініціатив.

Зокрема, з 2022 року Cultural Relations Platform спільно з українськими експертами за фінансування ЄС було проведено перше картування діячів культури та їх потреб. Метою ініціативи стало відстеження змін у секторі

культури та креативних індустрій України з початком повномасштабного вторгнення. На основі результатів картування Європейська Комісія провела консультації з 25 представниками галузі культури та креативних індустрій з різних регіонів України, які представляли державний, громадський та приватний сектори креативних індустрій. Результатом проєкту стала низка рекомендацій щодо варіантів співпраці, інтеграції та зміцнення сектору культури та креативних індустрій в Україні та Європейському Союзі.

На основі наданих рекомендацій у січні 2024 року Європейська Комісія розпочала спеціальний проєкт, спрямований на оцінку стану культурних та креативних індустрій в Україні та їх інтеграцію Європейський культурний простір, а також внеску креативного сектору у післявоєнне відновлення. Реалізація цього проєкту відбуватиметься відповідно до Робочого плану ЄС у сфері культури на 2023-2026 роки, яким передбачено підтримку сектору культури та креативних індустрій України з урахуванням швидких змін, з якими стикається український креативний сектор через вторгнення росії.

У березні 2024 року уряд України ухвалив, а 15 квітня 2024 року Європейська Комісія схвалила стратегічний документ для післявоєнної відбудови, відновлення та модернізації України План України (Ukraine Facility). Питанню культурних та креативних індустрій відведено окреме місце у розділі «Людський капітал» [59].

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що без підтримки з боку владних органів розвиток креативних індустрій був би досить обмежений, адже саме вони формують умови для його функціонування та зростання. Завдяки ефективній державній політиці, законодавчому регулюванню, фінансовій підтримці міжнародних, державних та регіональних грантових програм держава стимулює сектор креативних індустрій, сприяє залученню інвестицій та розвитку інновацій.

Креативні індустрії безпосередньо залежать від підтримки з боку влади, проте роль громади є не менш важливою, оскільки формує попит на культурні продукти, а також генерує нові ідеї та ініціативи. Взаємодія між

владою та громадою може здійснюватися через регіональні органи управління у галузі культури, громадські ради, культурні форуми, спільні проєкти та інше.

У країнах Європи та Америки саме громадські організації стають рушійною силою змін, допомагаючи формувати культурну політику, залучати фінансування і сприяти розвитку місцевих культурних проєктів.

Так, для спільного управління та підтримки креативних індустрій у Баскському краї Іспанії була створена структура Basque District of Culture and Creativity (BDCC), що об'єднала громадські та приватні інституції. Ця ініціатива, завдяки ефективній взаємодії громадських організацій та державних структур, значно покращила координацію між різними секторами економіки та збільшила фінансову підтримку культурних проєктів та місцевих креативних підприємців, що сприяло регіональному розвитку, залученню інвестицій та збільшення туристичного потоку до краю [46, с. 8].

У Латинській Америці Організація американських держав (Organization of American States) разом з Міжамериканським банком розвитку та Британською радою реалізували спільні ініціативи для підтримки креативних індустрій. Одним із важливих аспектів цієї програми стало підвищення обізнаності про економічний потенціал креативного сектору та збір статистичних даних для полегшення розробки регіональних політик та стимулювання економічного зростання регіонів через культуру та інновації.

Серед основних напрямків підтримки громадськості для розвитку креативних індустрій можна виділити наступні:

1. Створення сприятливого середовища для розвитку творчого потенціалу, креативних проєктів та забезпечення доступу до культурних ресурсів митців та креативних підприємців.

2. Організація подій та фестивалів для популяризації креативних ініціатив.

3. Підтримка освітніх програм, тренінгів, форумів та майстер-класів, які спрямовані на розвиток навичок у креативних індустріях.

4. Адвокація та просування інтересів у сфері креативних індустрій, сприяння формуванню політики та нормативного середовища для розвитку культурної та креативної економіки. Поряд з цим, громадські організації можуть виступати ініціаторами публічних дискусій та лобіювати підтримку з боку уряду.

5. Фінансова підтримка та залучення інвестицій через краудфандинг, грантові програми та співпрацю з бізнесом. Це дає можливість реалізовувати нові ідеї та підвищувати конкурентоспроможність на ринку.

6. Зміцнення міжнародних зв'язків та ініціація міжнародної співпраці, що сприяє інтеграції на міжнародному рівні та підвищенню впізнаваності креативних індустрій країни.

Вирішення цих задачі допомагає забезпечити стійкий розвиток креативних індустрій і підвищити їх вплив як на культурний, так і на економічний розвиток країни чи регіону.

В Україні існує велика кількість громадських організацій, які підтримують розвиток креативних індустрій як на всеукраїнському так і на регіональному рівнях. Ці організації об'єднують професіоналів, художників, дизайнерів, митців, представників медіа, ІТ та інших галузей.

Так, Громадська організація «Креативна Україна» об'єднує представників креативного сектору для спільної роботи над законодавчими ініціативами, розвитком культурної політики та просуванням українських креативних індустрій на міжнародній арені.

Громадська спілка «Креативні індустрії України» займається підтримкою малого і середнього бізнесу в креативному секторі. Вони пропонують тренінги, семінари та конференції для розвитку креативних підприємців, а також займаються лобіюванням інтересів індустрії на державному рівні.

Громадська організація «Ukrainian Fashion Council» працює у сфері української індустрії моди та дизайну. Вони організують такі відомі

заходи, як Ukrainian Fashion Week, а також міжнародні проєкти, що просувають українську моду за кордоном.

Польсько-українська громадська організація «Інститут Адама Міцкевича» займається промоцією культури та підтримкою культурних обмінів між Україною та Польщею. Вони реалізують спільні проєкти в галузі музики, театру, літератури та візуальних мистецтв.

Поряд з цим, в Україні діє низка творчих спілок, які об'єднують українських митців різних мистецьких напрямів: художників, майстрів народної творчості, письменників, театральних діячів, хореографів, музикантів та інших.

В Україні громадськими організаціями було реалізовано велику кількість масштабних проєктів у сфері культури та креативних індустрій, які сприяли міжнародній співпраці та розвитку національного культурного простору.

Проєкт «Код міста» громадської організації «Конгрес активістів культури» об'єднав сучасних художників, урбаністів та місцевих активістів для дослідження міського простору. Основною ідеєю проєкту стало твердження «місто як культурний код» та розробка нових підходів до використання публічних просторів. Проєкт охоплював культурні дослідження та креативні інтервенції у громадські простори в багатьох містах України: Києві, Івано-Франківську, Харкові, Львові, Одесі, Бахмуті та інших. Метою проєкту став діалог між митцями, містянами та урбаністами, щоб трансформувати міський простір через мистецтво. В рамках проєкту проведено низку воркшопів і лекцій з урбаністики та мистецтва, встановлено інсталяції у міському середовищі, що залучали місцеві громади до культурних подій.

Проєкт «Креативні міста» від громадської організації «Інша Освіта» був частиною міжнародної програми «Креативна Європа» і мав на меті розвивати культурну й креативну інфраструктуру в малих і середніх містах України. «Креативні міста» допомогли створити стратегії розвитку для міст

Славутич, Коломия, Краматорськ з урахуванням їх культурної спадщини та креативного потенціалу. ГО «Інша освіта» у партнерстві з місцевими громадами та міжнародними експертами підтримували розвиток культурних ініціатив на місцевому рівні, сприяли розвитку культурного туризму та залученню інвестицій у креативні проєкти.

Фестиваль кіно і урбаністики «86» від ГО «Магістерія» був створений у місті Славутич у 2014 році, але досяг найбільшого успіху у період 2017-2019 рр. Ініціатива ГО «Магістерія» полягала в організації унікального фестивалю, який поєднував покази документальних фільмів на теми міського життя, екології та архітектури з культурними і урбаністичними обговореннями. Фестиваль залучав до співпраці іноземних режисерів і митців, сприяючи міжнародній увазі до сучасних викликів українських міст.

ГогольFest від ГО «Дев'ять» один із найбільших мультидисциплінарних фестивалів сучасного мистецтва в Україні, який став важливою платформою для розвитку креативних індустрій. Фестиваль поєднує в собі театр, музику, візуальне мистецтво, кіно, літературу та креативні технології. ГогольFest проходив у різних містах України, таких як Київ, Маріуполь, Вінниця, Дніпро, і став важливим інструментом у культурній децентралізації та розвитку регіонів.

Загалом, роль громадськості полягає у забезпеченні культурної політики та реалізації проєктів, які відображають інтереси різних спільнот. Участь громадського сектору в управлінні креативними індустріями надає широкі можливості для підтримки та розвитку місцевих культур, сприяє інклюзивності та економічній стійкості громад.

Для успішного розвитку креативних індустрій необхідна активна міжсекторальна співпраця, де громадські організації сприяють мобілізації місцевих спільнот і талантів, заклади культури надають освітній та мистецький фундамент, а підтримка органів влади забезпечує необхідні політичні та фінансові умови для реалізації таких ініціатив. Отже, принципи

партнерства між державними установами та громадським сектором є основою для формування стратегічних альянсів.

Висновки до розділу 1

Отже, креативні індустрії формують новий етап зростання світової економіки. Вони базуються на нематеріальних активах, де інтелектуальний капітал стає вирішальним чинником, а, відтак, не потребують значних матеріальних ресурсів. Економічний ефект в сфері креативних індустрій досягається через стимуляцію інновацій, трансдисциплінарні підходи, поєднання технологій, збереження культурної спадщини та соціальні тренди.

Як невід’ємні складові креативної економіки, індустрії мають високу здатність адаптувати та інтегрувати різні економічні і культурні елементи, створювати синергетичний ефект, та впливати на конкурентоспроможність регіонів.

Реалізація політики в сфері креативних індустрій має мультиплікативний ефект і впливає на зростання зайнятості, розвиток культурного підприємництва та соціальну інтеграцію мешканців, як малих територій так і цілих держав. Такий підхід створює інклюзивне середовище, яке підтримує рівний доступ до культурного надбання та інновацій усіх членів суспільства, зміцнює соціальний капітал та стійкість суспільства.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.

2.1. Загальна характеристика галузі культури та креативних індустрій Вінницької області

Реалізацію державної політики в галузі культури та мистецтв, креативних індустрій покладено на управління культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної державної адміністрації (*далі скорочено – Управління*). В Управлінні працює два відділи: креативних індустрій та культурно-мистецьких закладів та творчих колективів. Наразі, апарат Управління складається з дев'яти осіб. Діяльність відділу креативних індустрій забезпечує три головних спеціалісти та начальник відділу.

З метою створення сприятливих умов для розвитку культури та креативних індустрій Управління в межах компетенції забезпечує діяльність базової мережі закладів культури Вінницької області, створює належні умови для розвитку соціальної інфраструктури та підвищення рівня її матеріально-технічного забезпечення. Поряд з цим, Управління сприяє розвитку професійного та аматорського мистецтва, народної творчості, а також організації культурно-дозвілєвої діяльності закладів культури області.

Також до сфери компетенції Управління входять питання формування репертуару театральних-видовищних закладів, кінопрокатних підприємств концертних організацій та мистецьких колективів. Важливе місце в роботі також займає комплектування фондів музейних та бібліотечних закладів області.

З метою розвитку культурного потенціалу Вінницької області та створення умов для розвитку креативних індустрій в 2020 році при

Управлінні було створено відділ креативних індустрій, діяльність якого спрямована на трансформацію культурного простору та впровадження креативних індустрій, організацію культурно-мистецьких проєктів та конкурсно-фестивальних програм, проєкту та культурно-масову роботу. Спеціалісти відділу здійснюють координацію діяльності центрів та будинків народної творчості, Вінницького обласного центру культури «Щедрик», Комунальної організації – Вінницький обласний центр народної творчості.

Відповідно до Положення про відділ серед його основних завдань:

- реалізація державної та регіональної політик у сфері креативних індустрій;
- формування єдиного культурного простору регіону, забезпечення рівного доступу до ресурсів та культурної інфраструктури, умов для реалізації прав громадян на якісні культурні товари і послуги, стимулювання творчості і розвитку креативних індустрій в області;
- активізація соціального-культурного діалогу в суспільстві та залучення громадськості до участі у культурних процесах, налагодження міжкультурного діалогу;
- створення умов для розвитку соціальної та ринкової інфраструктури у сфері культури;
- реалізація та координація культурно-мистецьких проєктів, програм та громадських ініціатив у галузі культури;
- розробка та впровадження інноваційних проєктів, спрямованих на вивчення і використання сучасних прогресивних методів розвитку культурного сектору та громадянського суспільства в цілому;
- організація діяльності спрямованої на збереження історичної та культурної спадщини регіону, розробка та реалізація програм національно-культурного розвитку;
- відродження та розвиток народних художніх промислів, ремесел, нематеріальної культурної спадщини;

- забезпечення збереження і поповнення фільмофонду кінотеатрів, кінопрокатних установ, сприяння популяризації українського кіно та розвитку кіновиробництва на території області;
- моніторинг потреби у менеджерах та фахівцях сфери культури та креативних індустрій;
- створення умов для фіксації зразків нематеріальної культурної спадщини, занесення їх до Обласного, Національного переліків та Переліку ЮНЕСКО.

Станом на 01 жовтня 2024 року мережа закладів культури області становить 2000 установ, з них 13 – обласного підпорядкування. Діяльність галузі культури забезпечують 6,5 тис. працівників, в т. ч. 1185 працівників у закладах культури і мистецтв обласного підпорядкування.

В області діють Вінницький обласний центр народної творчості, 1002 клубних заклади, у тому числі 54 Центри культури і дозвілля та 1 Централізована клубна система м. Вінниці; 860 бібліотечних установ, 65 музейних закладів, 8 підприємств кінообслуговування, 5 парків культури і відпочинку, 54 мистецькі школи, обласний академічний український музично-драматичний театр ім. М.К. Садовського, академічний обласний театр ляльок, обласна філармонія ім. М.Д. Леонтовича, Вінницький обласний центр культури «Щедрик», Вінницький обласний центр народної творчості, Державний історико-культурний заповідник «Буша», 2 фахові коледжі, обласний навчально-методичний центр галузі культури, мистецтв та туризму та інші.

Кадрова політика, зокрема підготовка фахівців у сфері менеджменту соціокультурної діяльності та креативних індустрій, є важливим пріоритетом для Управління, оскільки саме фахівці забезпечують розвиток культури, збереження спадщини та інтеграцію креативних індустрій в економіку. Потреба в спеціалістах пов'язана зі зростанням ролі креативного сектору в розвитку територіальних громад, формуванні місцевих культурних політик і створенні нових економічних можливостей для громад.

Однак, кадровий потенціал галузі культури Вінницької області має досить обмежений ресурс. Впродовж останніх 20 років йде поступове збільшення середнього віку працівників галузі культури. За даними статистичного звіту про роботу з кадрами за 2015 рік середній вік творчих працівників становив 39 років, а станом на 01 січня 2024 року вже 7 [30].

Серед основних причин збільшення середнього віку працівників галузі – недостатнє залучення молодих кадрів та обмежені можливості для кар'єрного розвитку, низький рівень оплати праці. Однак визначальними причинами є відсутність зацікавленості органів місцевого самоврядування (особливо в малих громадах з низькою спроможністю) в співпраці з висококваліфікованими кадрами та відсутність розуміння з боку місцевої влади саме економічної вигоди від навчання і стимулювання працівників культури. Тому, молоді кваліфіковані спеціалісти виїжджають з громад, натомість їх змінюють працівники старшого віку без фахової освіти, мотивації та, навіть, базових знань в сфері культурного менеджменту.

Станом на 01 січня 2024 року фахову освіту в галузі культури мають лише 73% від загальної чисельності працюючих. І, якщо кадровий склад закладів культури та мистецтв обласного підпорядкування, міських та частково селищних територіальних громад становить майже 100% фахівців, то в сільських громадах він ледь сягає 30% (в основному за рахунок викладачів дитячих мистецьких навчальних закладів).

Наслідком цього є поступове старіння кадрів, що може призвести до зниження динамічності галузі і загрози втрати інноваційного підходу в управлінні та розвитку культурних проєктів. Тому, перед Управлінням постає першочергове завдання – підготовка фахівців.

Початкову мистецьку освіту мешканці регіону здобувають у 54 мистецьких школах з яких 22 заклади знаходяться у сільській місцевості. В період з 2018 по 2024 рік у сільських громадах було відкрито 4 нові мистецькі навчальні заклади і наразі послугу зі спеціалізованої початкової мистецької освіти в сільській місцевості надають 18 закладів та 4 філії. На

початок 2023-2024 навчального року загальна чисельність учнів становила 11251 осіб. Згідно з чинним законодавством, 1756 учнів (16%) навчаються на пільговій основі, з них 111 учнів (0,9%) - з особливими освітніми потребами. Для безбар'єрного доступу відповідних категорій здобувачів освіти у 27 заклади облаштовано пандусами перші поверхи будівель. В школах навчаються 160 учнів зі статусом «внутрішньо переміщена особа». Для забезпечення освітнього процесу у 50 мистецьких школах (92,6%) повністю забезпечені технічними засобами провадження освітнього процесу, в тому числі й в онлайн форматі.

Підготовку фахівців для галузі культури області забезпечують Вінницький фаховий коледж мистецтв ім. М.Д. Леонтовича та Тульчинський фаховий коледж культури, де навчається майже 650 здобувачів з усіх територіальних громад області, з них 21 студент навчається з-за кордону у дистанційному форматі. Щороку першим робочим місцем забезпечується понад 95% випускників.

Післядипломною освітою та підвищення кваліфікаційного рівня працівників галузі опікується Вінницький обласний навчально-методичний центр галузі культури, мистецтв та туризму, де щороку навчання проходять 600-700 працівників галузі культури Вінницької, Хмельницької, Черкаської, Закарпатської, Івано-Франківської областей. Для проведення лекцій та практичних занять групам слухачів в режимі онлайн та офлайн запрошуються провідні фахівці з Києва, Львова, Одеси, Харкова, Житомира, Миколаєва, а також україномовні фахівці з Польщі та Франції [9].

Підготовка кваліфікованих кадрів у сфері соціокультурного менеджменту та креативних індустрій є критично важливою для розвитку культури Вінниччини на всіх рівнях. Тому, Управлінням ведеться активна співпраця з територіальними громадами щодо навчання та підвищення кваліфікації працівників.

З метою здійснення комплексу заходів зі збереження, розвитку та модернізації існуючої мережі закладів культури, забезпечення їх сучасною

матеріально-технічною базою, підвищення якості культурних послуг, розвитку професійного мистецтва та створення умов для творчого розвитку особистості Вінницькою обласною Радою прийнято «Програму розвитку культури у Вінницькій області на 2023-2025 рр.» [10], яку розроблено Управлінням культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної державної адміністрації у зв'язку із закінченням терміну дії «Програми розвитку культури і мистецтва Вінницькій області на 2018-2022 рр.» [34], затвердженої рішенням 27 сесії обласної Ради 7 скликання від 20 грудня 2017 року № 516.

Заходи Програми включають роботу за наступними напрямками: бібліотечна та музейна справа, мистецька освіта, підвищення кваліфікації працівників галузі культури області, аматорське мистецтво та народна творчість, модернізація та технічне оснащення закладів культури області, а також відразу за кількома напрямками креативних індустрій, зокрема, підтримка кіномистецтва та поліпшення кінообслуговування населення, підтримка професійного мистецтва (Вінницької обласної філармонії та 2 академічних театрів), організація та проведення креативних подій та мистецьких заходів.

Поряд з цим, Програмою фінансується низка заходів щодо підтримки творчих працівників: забезпечуються виплати лауреатам трьох Всеукраїнських премій імені С. Руданського, М. Коцюбинського, та М. Леонтовича, щорічних обласних премій «Мистецька Вінниччина» та імені В. Наконечного, виплата стипендій митцям Вінниччини, творчій молоді та студентам.

Поряд з комунальними закладами в області працює понад 150 приватних креативних локацій та просторів. Найбільшою популярністю серед відвідувачів користуються Арт-галерея «Інтершик», Галерея XXI, приватна художня галерея «ArtVin», музей української марки ім. Якова Балабана, молодіжний простір «Квадрат», майстерня гончарного мистецтва «ДивоГлина», Художня школа «АРТ-Коло», Вінницький креативний простір

«Level 80», кав'ярня-галерея «Тімірязєв», Вінницький планетарій та інші заклади. Ці заклади роблять значний внесок у розвиток культурного та творчого середовища Вінниччини, створюючи унікальні простори для самовираження та навчання мешканців Вінниччини.

Важливими аспектами для розвитку креативних індустрій Вінниччини є організація та проведення культурно-мистецьких заходів. Так, щороку в області проходить понад 400 різноманітних фестивалів, конкурсів, реалізуються сотні культурно-мистецьких проєктів.

Найбільшої популярності набули Міжнародний фестиваль звичаєвої культури «Живий Вогонь», Міжнародний фестиваль-конкурс народного хорового співу імені В. Іжевського «Над Собом пісня дзвінко лине», обласний культурно-мистецький фестиваль «Покоління незалежних» присвячений Дню незалежності України, військово-патріотичний фестиваль «Defenders Autumn Fest», приурочений до Дня захисників і захисниць України, обласний фестиваль сучасного вуличного мистецтва «COMMUNITY», святкові новорічні культурно-мистецькі заходи для дітей у Вінницькій області, благодійні дитячі заходи «Щедрик об'єднує» в рамках культурно-мистецького проєкту «СвітОвид», обласні фестивалі народної творчості «Різдвяне диво», фольклору ім. Гната Танцюри, хорового мистецтва «Співає Поділля Леонтовича», національних культур «Подільські барви», аматорських театральних колективів «Театральна осінь», обласне свято кобзарського мистецтва «Струни вічності ім. Володимира Перепелюка та багато інших.

Станом на 01 січня 2024 року в області діяло 482 різножанрових творчих колективів (студій), які носять звання «народний (зразковий) аматорський». Ці творчі формування складають основу культурно-мистецького потенціалу області і є учасниками всеукраїнських та міжнародних фестивалів та конкурсів.

З метою розвитку кіно- та відео-аматорського мистецтва на Вінниччині проводиться щорічний фестиваль-конкурс аматорського кіно «КіноМетр».

Поряд з цим, Вінницьким обласним центром культури «Щедрик» проводяться кінопокази, в тому числі в рамках Всеукраїнського проєкту «Кіно заради Перемоги!», кінолекторії, екскурсії «Історія кінематографа», тощо. Спеціалістами закладу впродовж 2021-2024 рр. створено та презентовано понад 100 відеороликів про культурно-мистецьке життя області, які презентовано під час проведення заходів та в соціальній мережі Facebook. В області діє 8 комунальних кінопрокатних підприємств та 15 приватних кінозалів. З метою поліпшення кінообслуговування жителів області Управлінням проводяться круглі столи на тему розвитку кінематографу у Вінницькій області, семінари щодо юридичних аспектів організації та проведення кінопоказів, майстер-класи зі створення короткометражних фільмів (в тому числі й анімаційних) із залученням фахівців в сфері кіно для представників територіальних громад області.

Робота зі збереження та розвитку різних видів декоративно-прикладного мистецтва у Вінницькій області відкриває широкі можливості для зростання культурного підприємництва та створення нових робочих місць. Співпраця між місцевими майстрами, закладами культури, освітніми установами та бізнесом дозволяє інтегрувати традиційні ремесла в сучасні дизайнерські проєкти, розширюючи ринки збуту та підвищуючи конкурентоспроможність регіону. Музеї, центри культури і дозвілля, приватні галереї та креативні ХАБи створюють платформи для просування різних видів народного мистецтва через виставки, ярмарки та майстер-класи. Це сприяє популяризації мистецтва та залученню додаткових інвестицій у територіальні громади Вінниччини. Спільні ініціативи допомагають просувати культурну спадщину регіону на всеукраїнській та міжнародній арені, адаптуючи її до сучасних реалій і потреб ринку.

З метою популяризації традиційних видів декоративно-прикладного мистецтва в області проводиться низка мистецьких проєктів: Всеукраїнські проєкти: фестиваль майстрів народної творчості «Бушанська пектораль», культурно-мистецький проєкт «Шляхами ткані Буші», фестиваль дитячої

візуальної творчості «Арт-Олімп», свято народного мистецтва «Українська витинанка», обласні проєкти: онлайн молодіжний пленер гончарів та живописців ім. Олександра Ганжі «Вікенд у Ганжі», симпозиум народного малярства «Мальована хата», етно-фестиваль «Трипільська толока», проєкт «Колосок до колоска» (виготовлення традиційних українських дідухів та виробів із колосся), виставки образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва та інші.

З метою забезпечення збереження нематеріальної культурної спадщини Вінниччини для працівників галузі проводяться круглі столи, конференції, форуми, семінари, науково-практичні навчання тощо [25].

З метою збереження нематеріальної культурної спадщини у Вінницькій області в області працює Експертна рада з питань нематеріальної культурної спадщини при Департаменті гуманітарної політики обласної державної адміністрації. Станом на 01 листопада 2024 року до обласного переліку внесено 66 елементів НКС та 10 елементів внесено до Національного [17].

Елементи нематеріальної культурної спадщини, внесені до обласного та Національного переліків, відіграють важливу роль у розвитку креативних індустрій Вінницької області. Вони створюють основу для культурного підприємництва, сприяючи відродженню традиційних ремесел і залученню їх до сучасних продуктів і послуг. Ці елементи також слугують важливим інструментом для налагодження співпраці між державними установами, закладами культури, майстрами та бізнесовими структурами. Спільні проєкти, орієнтовані на популяризацію елементів, відкривають нові можливості для розвитку культурного туризму, проведення фестивалів та ярмарків, залучають інвестиції та підтримують місцеві громади.

Однією з ключових складових креативних індустрій Вінниччини, що не лише розвиває культуру, але й приносить дохід регіону є театральне мистецтво. Вінницький обласний академічний український музично-драматичний театр ім. М. Садовського та Вінницький академічний обласний театр ляльок активно залучають як місцеву, так і туристичну аудиторію на

свої вистави, створюючи попит на квитки та супутні послуги. Важливу роль відіграють фестивалі, наприклад, Міжнародний фестиваль «Подільська лялька», що збирає театральні колективи з різних країн і залучає туристів, сприяючи розвитку місцевої економіки.

Театральні вистави Вінницького обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. М. Садовського, що представлені на основній і малій сценах, охоплюють різноманітні жанри – від комедій до драм і мюзиклів. Репертуар театру демонструє значний потенціал для розвитку культурної економіки. Вистави, як-от «Чай з м'ятою чи з лимоном?», «Занадто одружений таксист» та «Смішні гроші», не лише пропонують розвагу, але й створюють попит на культурні продукти, залучаючи широке коло глядачів. Наразі, театральні постановки закладу стають ефективними економічними активами, оскільки приваблюють не лише місцевих мешканців, а й широке коло туристів, що сприяє розвитку інфраструктури.

Крім того, дитячі вистави на кшталт «Русалонька» і «Аліса в Країні чудес» забезпечують залучення значної кількості дітей до театру, що сприяє довготривалому залученню аудиторії. Специфіка креативних індустрій полягає в інтеграції різних видів мистецтв — музика, сценографія, дизайн костюмів та технологічні інновації, що використовуються у виставах. Це створює нові можливості для творчих професіоналів і збільшує конкурентоспроможність театру на культурній мапі країни.

В репертуарі театру в 2023 році відбулась безпрецедентна кількість прем'єрних вистав – 9. Загалом, за останні 5 років репертуар театру повністю оновився, став актуальним та запитуваним у глядача. Незважаючи на важкий період в житті країни, певні об'єктивні обмеження, що пов'язані із воєнним станом колектив театру працював динамічно, активно, задовольняючи культурні потреби різних категорій населення. Серед найуспішніших прем'єр року драми Олександра Вітра «Ніч вовків», Пітера Квілтера «Неперевершена», за творами І. Карпенка-Карого «Я б тобі небо

прихилив...», Т. Іващенко «Ідзанами... Богиня, яка вабить», казка-мюзикл за творами Ганса Крістіана Андерсена «Снігова Королева», мюзикл за У. Шекспіром «Ромео і Джульєтта», музична комедія М. Старицького «За двома зайцями», рок-опера Г. Татарченка «Біла ворона» та інші [8].

Також театром впродовж 2023 року реалізовано 2 грантові проєкти: драма за п'єсою Вольфганга Борхерта «За дверима», яка створена в рамках стипендіальної програми від Goethe-Institut для екстреної допомоги українським діячам культури в межах комплексного пакету заходів, на які Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини виділило кошти з додаткового бюджету на 2022 рік для пом'якшення наслідків російської загарбницької війни проти України та саркастична казка для дорослих «BLACKOUT» за п'єсою Дона Нігро. Проєкт реалізовано за підтримки МБІ (Молодіжний Банк Ініціатив) та БО «БФ Подільська громада».

Зі зміною керівництва театру в 2023 році повністю змінився підхід до менеджменту театру. Так, за даними звіту 2023 року, план театру по доходах перевиконано майже вдвічі – виконання = 184%, а доходи сягнули 7 млн. гривень [32]. За 2023-2024 роки театру вдалося не лише ліквідувати всю заборгованість перед партнерами за багато років (зокрема, виплата роялті «Українському театральному партнерству» тощо), а й винайти кошти на стимулюючі доплати працівникам театру у вигляді премій, надбавок, доплат.

Вінницьким академічним обласним театром ляльок щорічно обслуговується близько 20 тис. глядачів. Завдяки оновленню режисерського складу театру щорічно відбуваються 3-5 прем'єрних театральних постановок, завдяки чому репертуар театру постійно оновлюється. Родзинкою закладу є Міжнародний фестиваль театрів ляльок «Подільська лялька» за час існування якого його учасниками стали більше 60 колективів з 15 країн світу.

Театр активно співпрацює з громадськими організаціями з метою розвитку культурного середовища та залучення громад до активної участі у власних творчих проєктах. Така співпраця дозволяє розширити спектр освітніх та соціальних ініціатив, зокрема проведення інтерактивних вистав

для дітей з різних соціальних груп, включно з дітьми внутрішньо-переміщених осіб, військовослужбовців та ветеранів війни, дітей з особливими потребами та дітей з малозабезпечених сімей. Це сприяє культурній інклюзії та доступності театрального мистецтва для різних верств населення.

Театр активно співпрацює з громадськими волонтерськими організаціями, серед яких: «Міжнародна організація з міграції», «Всеукраїнське об'єднання учасників бойових дій, волонтерів, ветеранів, інвалідів», «Єдина родина Вінниччини», «Майбутнє починається сьогодні», «Асоціація жертв Чорнобиля», громадської організації «Я-Маріуполь», а також представництвом жіночого простору «Затишно Space».

Результатом цієї співпраці є підвищення рівня залучення громади до культурних подій, популяризація театрального мистецтва серед молоді та створення платформ для розвитку творчих здібностей дітей. Крім того, це допомагає формувати позитивний імідж театру як соціально відповідального закладу та підвищувати його вплив у місцевій культурній екосистемі.

Окрім вистав, театри пропонують майстер-класи, творчі зустрічі та різні театральні проекти, що також є джерелом додаткових доходів.

Театри активно співпрацюють з медіа та використовують сучасні маркетингові стратегії для промоції своїх продуктів, що дозволяє підвищити дохід від продажу квитків та інших культурних ініціатив.

Поряд з професійними театрами в області активно працює 27 народних аматорських театральних колективів. Серед аматорів театральної сцени особливо вирізняється театр-студія циркової та трюкової пластики «SweetFire» КЗ «ЦРКіД» Стрижавської селищної ради Вінницького району - колектив який є окрасою чи не всіх великих фестивалів області. Унікальним явищем для області є театр пісні «Любисток» Серебринецького СБК Вендичанської ТГ Могилів-Подільського району, який є Лауреатом багатьох всеукраїнських та міжнародних конкурсів.

На особливу увагу заслуговує Барський міський художній аматорський театр – громадська організація та народний аматорський колектив, який був заснований у 2016 р. Театр відомий своїми соціальними та культурними проєктами. Засобами театрального мистецтва учасники колективу здійснюють реабілітацію учасників бойових дій та соціалізацію людей з порушенням зору. Окрім того, як громадська організація, Барський МХАТ опікується відродженням народних художніх промислів, передовсім – Барської кераміки. Досвід роботи організації було презентовано на всеукраїнських та міжнародних форумах. Нині організація реалізовує грантовий проєкт – артрезиденція «Три площини барської кераміки» основною метою якого є відродження мистецтва барської кераміки та його популяризація серед сучасної молоді та митців. Проєкт об'єднує три напрями: гончарне, образотворче та фотомистецтво, що дозволяє учасникам творчо взаємодіяти та експериментувати. Результати проєкту презентуються в «Світлиці» Вінницького обласного центру народної творчості та обласному художньому музеї.

З метою розвитку театрального мистецтва області та інтеграції його до сфери креативних індустрій безпосередньо територіальних громад проводиться щорічний обласний фестиваль театрального мистецтва «Театральна осінь». Прем'єри в рамках фестивалю відбуваються в громадах області, що дає можливість їх мешканцям долучитися до театрального мистецтва. Фестиваль «Театральна осінь» також стимулює культурний обмін між різними регіонами, сприяючи зміцненню зв'язків між громадами. Це дозволяє залучати нову аудиторію, розширювати культурний простір та підтримувати інтеграцію театрального мистецтва в креативні індустрії.

В 2024 р. Калинівський технологічний фаховий коледж у співпраці з Управлінням, обласним центром народної творчості організував та провів перший відкритий фестиваль-конкурс театральних колективів «Калинівська театральна Імпреза» [21]. 12 колективів, 120 учасників з 7 областей України: Вінницької, Житомирської, Київської, Львівської, Рівненської,

Хмельницької, Чернівецької, – змагались за першість у конкурсі аматорської майстерності. До журі конкурсу було запрошено провідних театральних діячів України.

Отже, громади Вінниччини стають осередками розвитку мистецтва, обираючи своїм головним напрямом культурне самовираження та залучення місцевих талантів. Фестивалі та інші мистецькі проекти відкривають нові можливості для місцевих митців, залучаючи інвестиції до культурних проєктів, що розвиває економіку регіону через креативну сферу.

Завдяки багатому історичній та культурній спадщині Вінницька область має потужний туристичний потенціал. Регіон поєднує унікальні природні ландшафти, архітектурні пам'ятки, а також музейні комплекси, які стають важливими осередками розвитку креативних індустрій. Туристична галузь Вінниччини поступово інтегрується в економіку регіону, сприяючи розвитку локальних підприємств і креативних секторів, таких як культурний та гастрономічний туризм, ремесла та фестивалі.

Однією з головних культурних приваб Вінницької області є її музеї, які зберігають та популяризують історію, мистецтво та традиції регіону. Серед найвідоміших варто відзначити Музей-садибу видатного хірурга Миколи Пирогова. Щороку музей-садибу відвідують тисячі туристів, привертаючи увагу до медичної історії та наукових досягнень. Крім свого основного призначення — збереження спадщини Пирогова, музей створює платформи для проведення наукових конференцій, виставок, тим самим сприяючи розвитку культурних та освітніх проєктів у регіоні.

Вінницький обласний краєзнавчий музей – важливий осередок збереження культурної, етнографічної спадщини та історії регіону. Його експозиції охоплюють широкий спектр тем: від стародавньої історії до сучасних подій. Важливо, що краєзнавчий музей активно підтримує освітні та креативні проєкти, співпрацюючи з місцевими громадами, а також є місцем проведення культурних фестивалів та виставок. В музеї працює 7 відокремлених підрозділів. Вороновицький музей історії авіації та

космонавтики розташований на II поверсі пам'ятки архітектури національного значення другої половини XVIII ст. – «Палаці Грохольських-Можайських», Музей Великого Українця Михайла Грушевського в с. Сестринівка, Музей Батозької битви, Музей М.Д. Леонтовича с. Марківка Теплицького району, Ставка «Вервольф» – історико-меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму в смт Стрижавка. На базі останнього відбувається міжнародний фестиваль військово-історичної реконструкції. Це спільний проєкт громадської організації «Жива історія» та Вінницького обласного краєзнавчого музею. Його постійними учасниками є понад 200 реконструкторів з усієї України та зарубіжжя. В результаті, Вінницький обласний краєзнавчий музей, фінансований на обласному рівні, є важливим ресурсом для розвитку креативного потенціалу цих громад. Музей створює умови для співпраці між культурними установами, громадськими організаціями та митцями, підтримуючи інноваційні проєкти.

Центр народної культури «Музей гончарства» в с. Бубнівка Гайсинського району є осередком збереження традицій гончарства Поділля та розвитку креативних індустрій. Село Бубнівка є осередком зародження орнаментального розпису, який занесений до Національного переліку НКС як «Традиція орнаментального розпису бубнівської кераміки». Тут проводяться майстер-класи, фестивалі та ремісничі ярмарки, які об'єднують майстрів з усієї України. Такі ініціативи створюють можливості для економічного зростання громади через залучення туристів і підтримку місцевих ремесел.

Музеї Вінницької області відіграють важливу роль у розвитку креативних індустрій, оскільки вони залучають туристів до регіону, зберігають історичну та культурну спадщину, розвивають локальні підприємства, що інтегрується в туристичні маршрути регіоном, розвивають освітні програми, залучаючи молодь до мистецтва та творчості через інтерактивні екскурсії, наукові конференції та спеціалізовані лекції.

Вінницька область має значний туристичний потенціал – від архітектурних перлин й історичних садиб до сучасних культурних фестивалів та розвиненої гастрономії. Туризм на Вінниччині стає важливим інструментом для розвитку креативних індустрій, що підтримують економіку регіону.

Наразі, перед владними інституціями області стоїть важливе завдання інтеграції існуючих ініціатив зі збереження та популяризації культурної спадщини області до програми культурних маршрутів Ради Європи та розвитку подієвого туризму та локальних туристичних стежок-маршрутів таких як «Буша невідома», «Шляхами М. Леонтовича» та гастротуру «Смачна Вінниччина».

Провідними закладами, у співпраці з якими Управління реалізує найбільшу кількість креативних проєктів, є Вінницький обласний центр культури «Щедрик» - важливий культурний осередком області, що сприяє розвитку креативних індустрій в сфері фестивального руху та подієвого туризму. Центр організовує культурно-мистецькі проєкти, що об'єднують громаду через творчість та збереження національної спадщини. Крім того, Центр проводить заходи, спрямовані на популяризацію українського кіномистецтва, як-от покази фільмів і творчі зустрічі. Важливими напрямками його діяльності є освітні проєкти для дітей і молоді, заходи, присвячені пам'ятним датам та культурним подіям. Завдяки активній співпраці з місцевими громадами та професійними майстрами, Центр робить вагомий внесок у підтримку та розвиток культурної спадщини регіону.

Комунальна організація Вінницький обласний центр народної творчості, працює у напрямку розвитку аматорського мистецтва, збереження нематеріальної культурної спадщини, примноження народних традицій, проведення традиційних свят та обрядів, самореалізації творчих особистостей, а також підтримки та розвитку культур національних меншин та етнічних груп, що проживають на території Вінницької області. Центр є одним із провідних осередків співпраці з творчими спілками та

національними товариствами Вінницької області. Обласний центр народної творчості активно співпрацює з різноманітними організаціями для розвитку творчої індустрії та збереження нематеріальної культурної спадщини. У партнерстві з державними установами, громадськими організаціями та приватними ініціативами центр реалізує проєкти, спрямовані на популяризацію народних традицій, обрядів і ремесел, залучаючи до цього процесу як аматорські, так і професійні колективи. Спільно з місцевими громадами та культурними діячами центр працює над удосконаленням інфраструктури для підтримки креативної індустрії, що дає можливість талановитим особистість розвиватися, а культурній спадщині зберігатися та передаватися.

Вінницька область в останні роки активно долучається до культурних ініціатив, спрямованих на розвиток нематеріальної культурної спадщини та креативних індустрій. В області проходить велика кількість форумів, семінарів і конференцій, де обговорюються проблеми збереження традиційної культури та її інтеграції у сучасний контекст. Ці заходи сприяють збереженню культурної спадщини та розвитку креативних індустрій, а також створюють можливості для економічного зростання регіону.

Лише в 2024 році відбулась ціла низка культурних заходів організаційно-освітнього та дискусійно-консультативного спрямування. В червні 2024 року у Вінниці відбувся форум «Культура та креативні індустрії для сталого регіонального розвитку», організований у співпраці з Агенцією регіонального розвитку Вінницької області та за сприяння Вінницької обласної державної адміністрації [23].

В липні 2024 року Управлінням, обласним центром народної творчості та Вінницький обласним центром культури «Щедрик» організовано дводенний форум «Традиції та сучасність – об'єднання громад» в рамках культурно-мистецького проєкту «Щедрик об'єднує» [39]. Участь у форумі взяли члени експертної ради з питань нематеріальної культурної спадщини

при Міністерстві культури та інформаційної політики України, автори книги «Нематеріальна культурна спадщина як найголовніший інструмент збереження української нації» Валентина Дем'ян та Влада Литовченко. В рамках проведення форуму відбулася виставка 20 елементів нематеріальної культурної спадщини Вінниччини, які презентували саме носії елементів НКС.

Під час панельних дискусій спікери та гості заходу, представники територіальних громад Вінницької області мали можливість обмінятися своїми ініціативами та досвідом збереження культурних традицій на місцях. На форумі було обговорено актуальні для Вінниччини питання. Серед яких збереження нематеріальної культурної спадщини, її ролі в об'єднанні громад та популяризації української культури у світі.

Другий день форуму, що проходив в с. Дашківці Якушинецької сільської ради Вінницького району, продемонстрував здобутки села в напрямку збереження нематеріальної культурної спадщини.

Зазначені заходи сприяли підвищенню культурної активності в регіоні, розвитку креативних індустрій та покращенню співпраці між громадами.

В жовтні 2024 року відбувся воркшоп на тему «Європейські культурні маршрути: шлях до сталого розвитку української спадщини», до участі в якому були запрошені фахівці Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, очільники галузі культури Вінницької та Хмельницької обласних військових адміністрацій, представники понад 20-ти громад із п'яти областей України, керівники заповідників, музеїв та громадських організацій [26]. Також до воркшопу долучились керамісти, науковці й менеджери кластеру «Шляхами трипільської праматері». Основною метою заходу став пошук шляхів інтеграції існуючих та нових ініціатив зі збереження та популяризації спадщини в Україні до програми культурних маршрутів Ради Європи.

Організаторами воркшопу виступили департамент маркетингу міста та туризму Вінницької міської ради, департамент міжнародного

співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної військової адміністрації та Агенція регіонального розвитку Вінницької області.

Важливим аспектом діяльності Управління культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики та обласних методичних центрів є організація семінарів для працівників галузі культури територіальних громад Вінницької області, спрямованих на збереження нематеріальної культурної спадщини та розвиток креативних індустрій. Ці семінари зазвичай проводяться у співпраці з закладами культури та мистецтв обласного підпорядкування, культурними центрами та громадськими організаціями. Їх мета — навчання громади ефективно управляти своїми культурними ресурсами та розвивати креативні ініціативи, а також знаходити своєрідні «туристичні магніти» в середині кожної громади, які стануть основою для розвитку креативних індустрій.

2.2. Креативний потенціал Вінниччини: на прикладі культурно-мистецьких проєктів

Починаючи з 2020 р. управління культури та креативних індустрій Вінницької обласної державної адміністрації розпочало активну діяльність над створенням власного культурного бренду – «Щедрик – мелодія Вінниччини», який став першим впізнаваним регіональним брендом у галузі культури.

Оскільки культурне та мистецьке життя Вінниччини безпосередньо пов'язане із творчістю знаного композитора Миколи Дмитровича Леонтовича проєкт був покликаний об'єднати 11 територіальних громад Вінниччини, пов'язаних з життям та творчістю композитора для реалізації спільних культурно-мистецьких проєктів, промоції регіону, розвитку культурних, туристичних і креативних індустрій.

Перед Управлінням, Вінницьким обласним центром культури «Щедрик», Вінницьким обласним центром народної творчості, Вінницькою, Немирівською, Теплицькою, Тирівською та Тульчинською та Шаргородською територіальними громадами області було поставлено завдання щодо промоції культурного бренду «Щедрик – мелодія Вінниччини» для підвищення впізнаваності регіону на національному та міжнародному рівнях. На період 2021-2025 рр. було напрацьовано дорожню карту розвитку бренду на території області. Основною метою проєкту стало збереження першонародження мелодії за Вінниччиною та офіційна реєстрація логотипу культурного бренду.

Першим етапом стала розробка брендового зображення – логотипу та отримання авторських прав. Протягом кількох місяців команда однодумців працювала над створенням головного культурного бренду нашої області – логотипу «Щедрик» [43].

Враховуючи всесвітню славу твору Миколи Леонтовича, в логотипі поєднано символи, які асоціюються безпосередньо з текстом твору як в Україні, так і за кордоном: ластівка, сонце, дзвоники та нотний стан на якому розміщено перші чотири ноти твору, за якими «Щедрик» впізнають в усьому світі. Поряд з цим, логотип був інтегрований у візуальні картини різних кольорів і супровідних змістів, що створило широке варіативне коло його використання, не змінюючи сутності бренду. Зображення легко трансформується в афіші, мурали, поліграфічну та сувенірну продукцію. Така функціональна варіативність робить його універсальним. Наразі зображення бренду є найбільш відтворюваним малюнком для представлення творчих проєктів Вінниччини.

Для бренду було знайдено й низку гасел, які відображають різні аспекти його звучання та сприйняття глядачем. «Щедрик - мелодія Вінниччини»: «Лунає», «Вражає», «Резонує», «Надихає», «Об'єднує», «Ідентифікує». Отже, кожен проєкт пов'язаний з ім'ям композитора отримав своє звучання та емоційне оздоблення.

Створення бренду дало поштовх для промоції галузі культури та організації великої кількості культурно-мистецьких заходів.

Створенню бренду передувала багаторічна робота цілої команди фахівців до якої входили працівники галузі культури, органи місцевого самоврядування, ціла когорта музикантів, мистецтвознавців, культурологів та істориків.

22 серпня 2016 р. в с. Марківка Теплицького району відбулося відкриття музею М.Д. Леонтовича – філії Вінницького обласного краєзнавчого музею.

Основна робота з формування експозиції музею М.Д. Леонтовича була виконана працівниками Вінницького обласного краєзнавчого музею. Фахівці вивчали літературні джерела про життєвий і творчий шлях композитора, відпрацьовували картотеку ОУНБ ім. Тімірязєва та матеріали Державних архівів Вінницької та Хмельницької областей, Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Пошуки надали нові ідеї та можливості для представлення на новому рівні експозиції музею та надихнуло на створення інтерактивного і цифровізованого музейного простору. Це була перша спроба створити в сільській місцевості музейний заклад, який відіграв роль туристичного магніту, був базовим для проведення фестивальних, виставкових, конкурсних культурно-мистецьких проєктів та надавав можливість економічного зростання громади.

Під час проведення реконструкції приміщення музею та благоустрою його території, території могили Миколи Леонтовича, що знаходиться неподалік музею було враховано потребу у великих open-air майданчиках для проведення обласних та Всеукраїнських мистецьких заходів. До створення сучасної експозиції було залучено архітектора, керівника проєктно-виробничої організації «Майстерня музейних проєктів», члена Спільки дизайнерів України, Національної спілки архітекторів України Олександра Антонця. Перед музеєм встановлено скульптурний портрет М. Леонтовича авторства заслуженого художника України, члена Національної спілки

художників України Володимира Овраха. Музейна експозиція оснащена системою мультимедійного супроводу.

Завдяки титанічній роботі, що провели фахівці різних галузей – музейники, архітектори, скульптори, проєктанти, будівельники, розумінню та підтримці обласних державної адміністрації та обласної ради (які не лише сприяли реконструкції музею, а й виділили значні кошти на проведення робіт та залучили інвесторів), управління культури і мистецтв облдержадміністрації, яке виступало координатором проєкту, Теплицьких райдержадміністрації та райради, Степанівської сільської ради, обласних творчих спілок, Вінниччина отримала величезний за своїм значенням заклад культури та гідно увічнила ім'я славетного земляка – всесвітньо відомого композитора Миколи Дмитровича Леонтовича [27].

Відкриття закладу зібрало понад 2 тисячі глядачів, з різних куточків Вінниччини, а в концертній програмі взяло участь понад 40 хорових колективів з Вінницької, Хмельницької, Донецької областей.

Сама ж локація стала постійним місцем для проведення місцевих культурно-мистецьких заходів, обласних виставкових та фестивальних проєктів сприяючи економічному розвитку громади. За даними щорічних звітів Вінницького обласного краєзнавчого музею за 2016-2023 роки музей щороку відвідує понад 15 тисяч осіб, з яких більше 60% – це туристи та туристичні групи з різних регіонів України.

Через карантинні обмеження в 2020 році музей Миколи Леонтовича, які і інші заклади культури області, був зачинений для відвідувачів. Однак музейники створили віртуальну відеоекскурсію, яка була опублікована на сторінці Вінницького обласного краєзнавчого музею у соціальній мережі Фейсбук. Це був перший досвід об'єднання різних інституцій, органів місцевого самоврядування, державної влади, митців, музейних працівників для створення спільного якісного культурного продукту здатного представити громаду на обласному, всеукраїнському та міжнародному рівні.

26 червня 2021 року у місті Тульчин на території пам'ятки архітектури другої половини XVIII ст. палацу Потоцьких відбувся обласний культурно-мистецький проєкт «Щедрик – мелодія Вінниччини» [29]. Кращі професійні та аматорські хорові колективи області, разом із представниками громад, окремими виконавцями, військовослужбовцями Повітряних сил Збройних Сил України Вінницького гарнізону, мешканцями та гостями міста встановили рекорд України, одночасно виконавши всесвітньовідомий твір славетного композитора Миколи Леонтовича «Щедрик». Щедрівку просто неба заспівали 63 хорових колективи, чисельність учасників яких складала понад 3500 осіб.

Всі події заходу відбувались з використанням сучасних цифрових технологій та транслювалися онлайн в соціальних мережах. Під час заходу було зафіксоване встановлення рекорду України на наймасовіше виконання «Щедрика» Миколи Леонтовича [30].

Безпосередньою складовою заходу, яка сприяє розвитку креативних індустрій та підприємництва у громаді став концерт за участі творчих колективів, ярмарка-продаж сувенірної продукції місцевих підприємців, влаштовано понад 20 локацій з розміщенням вуличної кухні та фуд-зони, а також 16 точок для промоції та продажу виробів майстрів народної та художньої творчості. Загалом на місці проведення заходу створено понад 20 бізнес-локацій для промоції малого бізнесу.

На сьогодні ім'я видатного композитора носять 11 закладів культури Вінниччини: Вінницька обласна філармонія, Вінницький фаховий коледж мистецтв, Вінницький міський парк культури та відпочинку, філія Вінницького обласного краєзнавчого музею – музей та могила М. Леонтовича у с. Марківка Теплицької територіальної громади Гайсинського району, музей-квартира М. Леонтовича у м. Тульчині та інші. Також області працює велика кількість регіональних закладів культури, культурних центрів, приватних дозвіллевих та розважальних закладів, які носять ім'я М. Леонтовича або пов'язанні з його творчістю.

З метою популяризації творчості видатного українського композитора М. Леонтовича в області щорічно проводяться Обласний мистецький проєкт «Співає Поділля Леонтовича», культурно-мистецький проєкт «Хорові асамблеї Леонтовича», а митцям, які поширюють спадщину композитора щороку вручається всеукраїнська премія імені Миколи Леонтовича.

Наступним кроком в промоції бренду стало створення креативного простору «Щедрик», який відіграє ключову роль у розвитку сучасної культури регіону. Це не лише місце для проведення культурних заходів, але й платформа для підтримки молодих талантів, проведення виставок, концертів, майстер-класів та інших мистецьких ініціатив. Простір «Щедрик» сприяє інтеграції місцевих митців у загальнонаціональне та міжнародне культурне середовище.

Історія створення креативного простору «Щедрик» нерозривно пов'язана із повномасштабним вторгненням РФ до України. У зв'язку із заборонаю проведення заходів з залученням великої кількості глядачів в середмісті Вінниці, виникла необхідність створення концертного майданчику віддаленого від критичної інфраструктури, забезпеченого необхідними безпековими засобами, однак географічно доступного для широкого кола глядачів. Тому навесні 2023 р. було прийнято рішення про створення open-air майданчика для проведення масштабних культурно-мистецьких проєктів.

Слід зазначити, що територія на якій зупинився вибір, багато років використовувалися, як місце зберігання непотрібних матеріалів, меблів, відходів будівництва тощо. На території розташовуються кілька старих приміщень, а саме: колишня котельня, столярні майстерні, невеличкі складські приміщення. Однак увагу привернув великий ангар для стоянки габаритного автотранспорту. Саме він згодом став серцем креативного простору «Щедрик» сценічним майданчиком та концертною залом.

Перед великою командою працівників Вінницького обласного центру культури «Щедрик», Управління, працівниками інших закладів культури обласного підпорядкування було поставлено завдання очищення території та

її переоснащення, ремонту залізних конструкцій ангару, бетонування підлоги та спорудження сцени. Начальник Управління Ольга Дернова вийшла з клопотанням про підтримку проєкту до голови Вінницької обласної військової адміністрації, адже не всі роботи могли бути виконані безпосередньо працівниками закладів культури і потребували значних коштів. Обласне керівництво підтримало проєкт та виділило перший невеликий транш для організації простору.

Лише за два місяці із захаращеного двору колишнього кінопрокатного підприємства було створено новий, сучасний креативний open air простір. І, хоча залишалось ще дуже багато роботи, 1 червня 2023 року відбулося відкриття першого у Вінниці open-air креативного простору «Щедрик». Територія простору спланована так, що на невеликій території змогли розміститись велика кількість локацій: майданчик майстрів, виставкові проєкти, велика кількість фотозон, дитячий майданчик, територія для спортивних ігор, food-зона, lounge-зона та інші. Креативний простір забрендуювали логотипом культурного бренду «Щедрик – мелодія Вінниччини».

Впродовж літнього сезону 2023 року на території простору проведено XIII Міжнародний фестиваль звичаєвої культури «Живий Вогонь», концерт фіналістів Вінницького обласного відбіркового туру національного фестивалю військово-патріотичної пісні «Мелодія незламних сердець», співорганізація обласного молодіжного форуму «Youth United Summer Fest» до Міжнародного дня молоді, обласний культурно-мистецький фестиваль «Покоління незалежних» присвячений Дню незалежності України, виступ Максима Бородіна і Тоні Матвієнко, концерт Академічного ансамблю пісні і танцю Національної гвардії України для військових ЗСУ, співорганізація у проведенні військово-патріотичного фестивалю «Defenders Autumn Fest», приуроченого до Дня захисників і захисниць України, обласний фестиваль сучасного вуличного мистецтва «COMMUNITY», святкові новорічні культурно-мистецькі заходи для дітей у Вінницькій області, благодійні

дитячі заходи «Щедрик об'єднує» в рамках культурно-мистецького проєкту «СвітОвид» [22].

В 2024 р. проведено театралізоване Великодне свято «Заплетемо Шума», культурно-мистецькі заходи з нагоди відзначення Всесвітнього дня вишиванки та Міжнародного дня захисту дітей «Країна щасливих дітей»; Міжнародний фестиваль звичаєвої культури «Живий вогонь», фестиваль сучасного вуличного мистецтва «Community», культурно-мистецький захід закриття сезону 2024 в рамках проєкту «Щедрик об'єднує» та багато інших.

Лише за півтора роки існування простору було проведено більше 30 масштабних культурно-мистецьких заходів, також простір став майданчиком для реалізації молодіжних ініціатив, проведення форумів, виїзних нарад, невеликих концертних та розважальних програм, місцем відпочинку для великої кількості вінничан, гостей міста, внутрішньо переміщених осіб, студентської та учнівської молоді, дітей, військовослужбовців, ветеранів та членів їх родини. Впродовж літнього сезону 2023 та 2024 рр. майже кожен вихідний простір був задіяний для проведення креативних заходів. Відвідувачами open-air простору «Щедрик» за час його існування стало понад 50.000 осіб. Поряд з цим, його територія – це майданчик для проведення виставкових проєктів, ярмарок продажів сувенірної продукції, виробів декоративно-прикладного мистецтва місцевих майстрів, а територія food-зони та прилеглі території використовуються місцевими підприємцями для реалізації власних товарів та послуг.

Слід зазначити, що переважна більшість заходів які відбуваються на території простору це синергія обласних закладів культури і мистецтв. Під час проведення культурно-мистецьких проєктів Вінницька обласна філармонія надає концертні номери, презентує власні концертні програми, допомагає в облаштуванні простору.

Вінницькі обласні театри під час проведення заходів створюють театральні з майданчики із фотозонами, костюмірними, театральними майстернями. До безпосередньої участі в концертних програмах

запрошується артисти театрів в якості ведучих та аніматорів для дітей. Поряд з цим, театри мають можливість презентувати свої вистави глядачам.

Вінницький академічний обласний театр ляльок облаштовує зону для дітей, де вони можуть познайомитися із мистецтвом створення ляльки для вистав, спробувати професію лялькаря, поспілкуватися із акторами театру та переглянути діючий репертуар. Отже, безпосередньо під час заходів у креативному просторі «Щедрик», обласні театральні-видовищні заклади мають змогу збільшити свою аудиторію, ближче познайомити її із театральним і концертним життям та запропонувати власні культурні послуги.

Вінницькі обласні краєзнавчий та художній музеї представляють під час заходів виставкові проекти, майстер-класи, презентації власних колекцій, допомагають в облаштуванні різних зон, надають обладнання та необхідні матеріали.

Окрасою переважної більшості заходів, які проводяться на території простору, є креативний «Бібліодворик», який облаштовують у співпраці з Вінницькою обласною науковою універсальною бібліотекою імені В. Отамановського та Вінницькою обласною бібліотекою для дітей та юнацтва імені І. Франка. На його території розміщуються читальні зони, проводяться майстер-класи для дітей та заняття з покращення ментального здоров'я для дорослих, зокрема для внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців, ветеранів війни та їх родин. Також в рамках «Бібліодворика» працюють психологи, майстри декоративно-ужиткового мистецтва, а його відвідувачі можуть розмалювати шопери, зробити аквагрим, прикраси із бісера, взяти участь у цікавих конкурсах та вікторинах або просто провести гарно час за читанням книжок.

Поряд з цим, креативний простір «Щедрик» став місцем де свої таланти та досягнення презентують студенти Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М. Леонтовича та Тульчинського фахового коледжу культури.

Їх творчі колективи, окремі виконавці є постійними учасниками мистецьких програм.

Поряд з цим, учасниками заходів є велика кількість творчих колективів із закладів культури територіальних громад області, навчальних закладів, громадських об'єднань. Заклад співпрацює із військовими частинами які дислокуються у місті Вінниці, Національною академією Національної гвардії України, Національним університетом Внутрішніх Справ України, училищем безпеки життєдіяльності, університетами, коледжами та спортивними школами.

Одним із найуспішніших проєктів за останні 2 роки став Міжнародний фестиваль звичаєвої культури «Живий вогонь» [20]. Це захоплююче дійство, яке гуртує навколо себе численних учасників, організаторів та гостей, об'єднаних спільною метою – збереження та відродження української звичаєвої культури.

Учасники фестивалю — це професійні митці, народні майстри, учасники аматорських колективів, що презентують багатство та різноманітність культурних звичаїв різних куточків України. Майстри народної творчості представляють свої роботи, від кераміки до ткацтва, даруючи можливість доторкнутися до традиційної культури через майстер-класи автентичних ремесел. Фольклорні ансамблі відтворюють емоційну глибину народних пісень та обрядів, передаючи слухачам давні мелодії та звучання. Кожен учасників не просто виконує свою роботу, він стає носієм і передавачем українських традицій, що робить фестиваль живим і динамічним.

Засновниками фестивалю є громадська організація «Вінницький Козацький Полк імені Івана Богуна», управління культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної державної адміністрації, Вінницький обласний центр культури «Щедрик». Під час підготовки та проведення фестивалю активно співпрацюють реконструкторські організації, волонтерські хаби, ветерани, пластуни та

козацькі спільноти. Така співпраця дозволяє створити інтерактивні локації, що включають виставкові проєкти, креативні фотозони, локації для проведення козацьких забав, ремісничі майстер-класи та музичні виступи. Учасники мають змогу доторкнутися до автентичних традицій, стати учасниками дійства та долучитися до благодійних акцій з підтримки ЗСУ, що посилює соціальну складову фестивалю. Важливу роль в організаційних заходах відіграє Управління, яке забезпечує логістику заходу, координацію дій, створює інфраструктуру фестивалю та інформаційний супровід. Вінницький обласний центр культури «Щедрик» забезпечує розміщення усіх учасників фестивалю, технічний супровід, концертну програму, роботу частини локацій та загальну координацію усіх складових дійства. Однак, найважливішу функцію відіграє саме громадська організація «Вінницький Козацький Полк імені Івана Богуна» [11], яка організовує співпрацю з іншими громадськими організаціями, забезпечує фінансування заходу, в тому числі через грантові програми, а також забезпечує інформаційну підтримку заходу в соціальних мережах, роботу тематичних локацій, участь у фестивалі козацьких формувань з різних куточків України.

Завдяки спільній роботі організаторів фестиваль кожного року набирає нових обертів і привертає до себе все більше уваги. Організатори фестивалю не лише створюють його як подію, але й формують платформу для підтримки і популяризації національної спадщини.

Досвід проведення Міжнародного фестивалю звичаєвої культури «Живий вогонь» доводить, що саме синергія різних інституцій є потужним драйвером для об'єднання громади у важкі часи, допомоги Збройним Силам України, розвитку культурних та креативних індустрій та є основою економічного розвитку громади та збереження національної ідентичності.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що культурний бренд «Щедрик» має важливе економічне значення для регіону. Його розвиток та інтеграція в культурні процеси сприяє залученню інвестицій, розвитку туристичного сектору та креативних індустрій Вінниччини. Після завершення війни

планується випуск сувенірної продукції під брендом «Щедрик – мелодія Вінниччини», організація фестивалів та культурно-мистецьких проєктів, організація туристичних маршрутів, проведення тематичних майстер-класів та воркшопів, а також налагодження співпраці з міжнародними організаціями. Ці заходи забезпечать популяризацію культурної спадщини регіону, додаткові фінансові надходження та вихід на міжнародний рівень співпраці. Бренд «Щедрик – мелодія Вінниччини» здатен стимулювати розвиток малого і середнього бізнесу, пов'язаного з туристичною та культурною сферою в області. Просування бренду на національному та міжнародному рівнях сприятиме посиленню культурної дипломатії та промоції української культури через мистецтво. Бренд акумулює масштабний потенціал для зміцнення іміджу регіону та привернення уваги міжнародної спільноти до його культурних досягнень.

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи огляд сфери культури та креативних індустрій Вінницької області слід зазначити, що відбувається поступовий, але сталий розвиток завдяки активній інтеграції традиційної культури в сучасні економічні процеси. Збереження нематеріальної культурної спадщини, реалізація культурно-мистецьких проєктів та впровадження нових ініціатив у громадах стають основою для економічного зростання. Культура, все частіше, стає інструментом об'єднання громади та стимулює розвиток місцевих підприємницьких ініціатив у креативних індустріях. Співпраця з міжнародними партнерами та грантова діяльність закладів культури відкриває нові можливості для фінансування культурних проєктів, що сприяє подальшому зростанню галузі.

РОЗДІЛ 3.

ПРАКТИЧНІ КЕЙСИ СИНЕРГІЇ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ПРОЄКТІВ.

3.1. Креативні проєкти Вінниччини: аспекти співпраці та шляхи пошуку партнерів

Серед пріоритетних напрямків діяльності Управління є збереження та розвиток національної культури України, відродження та розвиток народних художніх ремесел та промислів, розвиток різноманітних видів декоративно-прикладного мистецтва, збереження і розвиток традиційного історичного середовища та традиційної культури Вінниччини.

Починаючи з 2019 року, на Управління також покладається функція фіксації зразків національної нематеріальної культурної спадщини. З цією метою, при Управлінні було створено експертну раду з питань нематеріальної культурної спадщини, а в 2021 р., після реорганізації Вінницької обласної військової адміністрації та створення Департаменту гуманітарної політики, відповідно до законів України «Про культуру», «Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини», «Порядку створення та ведення переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Вінницької області» Наказом від 11 травня 2021 року Департаменту гуманітарної політики обласної державної адміністрації створено Експертну раду з питань нематеріальної культурної спадщини при Департаменті гуманітарної політики Вінницької обласної державної адміністрації. До ради входять 12 експертів з провідних мистецтвознавців, етнологів, майстрів народної творчості, науковців Вінниччини.

Основним завданням Експертної ради є пошук та фіксація в кожній громаді Вінниччини елементів нематеріальної культурної спадщини, які можуть стати основою для розвитку креативних індустрій. Зокрема, в кожній громаді закріплені відповідальні за НКС, які формують первинні переліки в громадах та ведуть активну пошукову роботу.

Кращі зразки елементів нематеріальної культурної спадщини представляють на затвердження до обласного переліку під час засідання Експертної ради. До Національного переліку входять кращі елементи, які дійсно передаються з покоління в покоління і представляють традиційні знання, обряди, ремесла та інші форми культурного вираження, характерні для Вінниччини. Це дозволяє зберегти унікальні традиції та знання, сприяючи їх популяризації та інтеграції в сучасне культурне середовище Вінниччини. Пошук таких елементів допомагає створювати нові робочі місця та залучати інвестиції в регіон, сприяючи його економічному розвитку. Розвиток креативних індустрій на основі НКС сприятиме збереженню національної ідентичності та культурного різноманіття.

Отже, з 2019 по 2024 рік до Обласного переліку НКС занесено 58 елементів, до Національного переліку НКС – 7 елементів від Вінниччини та 3 елементи загальноукраїнських. Всього з 63 територіальних громад області, станом на 1 січня 2024 року, списки елементів нематеріальної культурної спадщини місцевого значення сформовані у 56. До обласного переліку увійшли елементи НКС 32 територіальних громад та два елементи занесено до обласного переліку від громадської організації «Етномайстерня «Коло» [12].

Наразі можна констатувати що Вінницька область є одним із флагманів розвитку нематеріальної культурної спадщини в Україні, адже в області налагоджена змістовна робота щодо формування переліків нематеріальної культурної спадщини усіх рівнів.

Це підвищує туристичну привабливість Вінниччини, залучає відвідувачів з інших регіонів та країн. Елементи НКС стали джерелом

натхнення для місцевих художників, майстрів та підприємців, сприяючи розвитку нових культурних продуктів і послуг. Використання нематеріальної спадщини в креативних проєктах допомагає залучити молодь до збереження та розвитку традиційної культури. Це сприяє міжпоколінньому діалогу та передаванню знань і навичок від старших до молодших.

Крім того, інтеграція НКС в сучасні індустрії допомагає адаптувати традиційну культуру до нових умов, роблячи її актуальною та «живою». В результаті ми отримуємо сильніші та більш згуртовані громади, які пишаються своїм культурними надбаннями, активно його розвивають та презентують на обласному та державному рівні.

Закладами культури Вінницької області активно проводяться культурно-мистецькі проєкти, основою яких стали саме елементи нематеріальної культурної спадщини територіальних громад. Такі події заходи спрямовані на збереження та розвиток місцевих традицій та презентують саме локальні елементи НКС такі як: гастроспадщина, традиції, обряди тощо. Унікальність таких заходів полягає в їх здатності відтворювати та популяризувати автентичні елементи НКС. Залучаючи туристів і створюючи можливості для місцевого бізнесу локальні проєкти сприяють культурному обміну, підтримують збереження культурних цінностей та сприяють розвитку культурної самосвідомості.

Привабливими для туристів, які подорожують Вінниччиною, є фестивалі що презентують гастроспадщину регіону. Це цікавий креативний продукт, який сприяє залученню саме іноземних туристів до громад області. Поєднуючи дегустації та емоції від атмосфери заходу, різноманітних локацій та презентацій, туристи отримують комплексне враження про культурний ландшафт громади. Кулінарія – це невід'ємна частина культури, а гастротуризм – це не лише дегустації, а й цікаві екскурсії, участь у процесі приготування страв, знайомство з традиційним побутом та історією локальної громади. Тому в Вінницькій області започатковано вже понад два десятки гастрономічних фестивалів, виставок-ярмарків, гастротурів

громадами області. Яскравим підтвердженням є фестиваль традиційної подільської страви «Диво з горнятка – тиманівська каша» [44].

У селі Тиманівка Тульчинської міської територіальної громади з 2019 по 2021 роки відбувався фестиваль традиційної подільської страви «Диво з горнятка – тиманівська каша». До програми фестивалю входили презентації традиційних українських страв, святкових світлиць, майстер-класи з приготування автентичної подільської страви «тиманівська каша», різноманітних видів декоративно-прикладного мистецтва, виступи народних аматорських колективів закладів культури Тульчинської громади, туристична локація, туристична вікторина та театралізований концерт «Каша смачна – пісня голосна!»

На фестивалі кожне село Тульчинської територіальної громади представляло свою власну гастролокацію, досягнення в галузі культури, фотовиставки та власні локації, які використовуються для проведення культурно-мистецьких заходів.

Кожного року організатори фестивалю знаходили нову цікаву ідею для центральної локації. Так, у 2021 році було представлено туристичну локацію з брендволлом Вінницької області «Вінниччина – подорож за враженнями»; презентовано виставку робіт вінницьких художників та майстрів гончарного мистецтва, організовано майстер-класи з ковальства, під час яких можна було власноруч відчеканити монету з туристичним брендом, розпису імбирного печива, а також туристична вікторина та традиційні народні ігри і розваги.

Однак, головна подія фестивалю – це все ж тиманівська каша, яку готували господині з кількох десятків сіл, що входять до Тульчинської громади. Всі гості фестивалю мали змогу спробувати страву на смак.

Враховуючи велику кількість учасників та гостей фестивалю перед організаторами заходу постають складні логістичні та організаційні питання. Тому команда, яка готує захід, включає в себе представників влади, медіа, громадських організацій та закладів культури, місцевого бізнесу та майстрів декоративно-ужиткового мистецтва.

Така співпраця між різними установами та організаціями, владними структурами обласного та територіального рівня забезпечує активну та всебічну підготовку заходу. Це дозволяє отримати весь необхідний ресурс для організації фестивалю. Безпосередніми ініціаторами заходу є Тульчинська міська рада та управління культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної державної адміністрації, які координують усі етапи підготовки та проведення заходу. Представники малого бізнесу та народні майстри допомагають створити локальний економічний ефект, сприяючи розвитку креативних індустрій на рівні громади. Інтеграція медіа та культурних установ до організаційних процесів дозволяє розширювати інформаційне охоплення потенційної аудиторії, привертаючи увагу більшої кількості гостей та туристів, що підвищує культурний та туристичний потенціал регіону. Активна співпраця з громадськими організаціями також сприяє залученню волонтерів і посиленню соціальної складової фестивалю.

Проведення фестивалю, припинено у зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ в Україну. Однак у планах громади відродити фестиваль у 2025 р. та надати йому статус обласного.

Проектом, який от уже майже 30 років об'єднує усі громади Вінниччини є обласний фестиваль народної творчості «Скарби Поділля», який багатий своєю різноманітністю видів народної творчості та жанрів аматорського мистецтва [49]. У фестивалі традиційно беруть участь всі громади Вінницької області, представляючи виставкові світлиці з традиційними ремеслами свого краю та концертні виступи аматорських творчих колективів. Досвідчені умільці і юні майстри презентують свої творчі здобутки до Дня незалежності України. У виставкових «світлицях» працівники галузі представляють свої напрацювання щодо збереження та розвитку культури, історію територіальних громад, унікальні твори народного мистецтва, традиційні страви місцевої кухні. Цей захід традиційно збирає тисячі шанувальників народного мистецтва, які мають змогу відвідати

виставку-ярмарок «Містечко майстрів», придбати роботи, а також стати учасниками майстер-класів з різних видів традиційної народної творчості.

Починаючи з 2019 року проєкт презентує також елементи нематеріальної культурної спадщини. Окрасою виставки-ярмарки є гончарні осередки Вінниччини, старовинне подільське ткацтво, народна подільська вишивка, виставка народного малярства та різьби по дереву за участі провідних майстрів народної творчості.

Захід традиційно супроводжується великим сценічним дійством до участі в якому залучено десятки колективів та окремих виконавців. Традиційно програма триває до пізнього вечора. Пандемія Covid-19 та військове вторгнення змінили формат заходу. Останніми роками локацією для проведення заходу став креативний простір Вінницького обласного центру культури «Щедрик», однак це не вплинуло на популярність заходу серед відвідувачів.

Об'єднати в одному проєкті 63 територіальних громади досить є потужною справою. Спеціалісти Управління, Вінницького обласного центру народної творчості та Вінницького обласного центру культури «Щедрик» починають підготовку задовго до початку проведення заходів. Щороку визначається нова тематика заходу та основні стилістичні та тематичні акценти, розробляється дорожня карта з реалізації проєкту та формується план заходу.

Наступним етапом є представлення проєкту на розгляд обласної державної (військової) адміністрації. В проєкті задіяні територіальні громади області, тому усі дії, які здійснюються організаторами заходу, потребують підтримки з боку обласної влади. Проведення обласного фестивалю народної творчості «Скарби Поділля» входить до Обласної програми розвитку культури на 2023-2025 рр. та повністю фінансується з обласного бюджету. Однак, усі організаційні витрати щодо участі територіальних громад фінансується безпосередньо із бюджетів відповідних громад. Тому, досить часто, фінансову допомогу учасникам заходу надають місцеві меценати та

спонсори. Така співпраця спрямована, передусім, на презентацію громади на обласному рівні та промоцію місцевої культури перед широким колом глядачів.

Захід збирає велику кількість майстрів народної творчості, які під час проведення заходу мають можливість обговорити важливі питання, обмінятися досвідом роботи та провести майстер-класи. Це дозволяє популяризувати різноманітні види декоративно-ужиткового мистецтва серед мешканців міста Вінниці та області, а, відтак, і розширювати коло учнів та послідовників майстрів.

Ще одним надзвичайно позитивним аспектом проведення заходу є презентація окремих митців перед працівниками методичних центрів області. Доволі часто на заході представлено роботи молодих майстрів, які тільки розпочинають свій творчий шлях. Працівники Вінницького обласного центру народної творчості мають змогу познайомитися із молодими талантами та залучити їх до проведення інших виставкових проєктів та майстер-класів.

Проєкт «Скарби Поділля» є не лише культурною подією, а й важливим інструментом розвитку територіальних громад. Це можливість для них позиціонувати себе на регіональній арені та сприяти розвитку культурного туризму. Крім того, захід сприяє формуванню нових креативних ідей, які можуть стати основою для майбутніх культурних ініціатив. Фестиваль є справжньою вітриною Вінниччини, яка демонструє різноманіття культурних надбань та їх невичерпний потенціал для подальшого розвитку.

На Вінниччині активно організовуються виставки народних художників та майстрів кераміки, ткацтва та вишивки. Для дітей та молоді проводиться ціла низка освітніх програм, спрямованих на вивчення та передачу культурних традицій. Управління, Тульчинський фаховий коледж культури у співпраці з Вінницьким обласним центром культури «Щедрик» в рамках обласного культурно-мистецького проєкту «СвітОвид» проводять обласний конкурс творчих дітей та молоді «АРТмісток». Серед основних мистецьких спрямувань конкурсу традиційний український живопис

притаманний Вінниччині, графіка, гончарство, різні техніки декоративного розпису, ткацтво та багато іншого.

Щороку на розгляд журі подається близько сотні заявок із закладів освіти та культури Вінницької області. Журі розглядає переможців у шести номінації та окремо визначає Гран-прі конкурсу. Традиційно урочистості із нагородження переможців супроводжується великою кількістю різноманітних майстер-класів, а юні таланти можуть спробувати нові для себе види декоративно-ужиткового мистецтва. З 2022 р. кожен конкурсант має змогу долучитись до збору коштів на підтримку Збройних сил України та надати власні роботи для благодійних аукціонів.

Поряд з цим, на особливу увагу заслуговують виставкові проекти в рамках заходу, круглі столи з викладачами мистецьких навчальних закладів та студій декоративно-ужиткового мистецтва, майстер-класи для батьків та гостей заходу від майстрів-викладачів коледжу.

Захід отримує стабільне фінансування в рамках Програми розвитку культури Вінницької області на 2023-2025 рр. Співпраця між Тульчинським фаховим коледжем культури, закладами культури обласного рівня, навчальними закладами та мистецькими школами Вінниччини в рамках проекту «АРТмісток» сприяє глибшому залученню дітей і молоді до вивчення традиційних видів українського мистецтва, зокрема притаманних лише Вінниччині, розвитку їх творчих здібностей та збереженню культурної спадщини. Така взаємодія відкриває нові можливості для вступу до мистецьких навчальних закладів талановитої молоді з малоспроможних громад, а Коледж має можливість отримувати постійне поповнення талановитими абітурієнтами. Такі проекти сприяють формуванню нової генерації митців, які зберігатимуть та розвиватимуть національне мистецтво та формуватимуть творчий потенціал для розвитку креативних індустрій.

В культурній практиці традиційні види декоративно-ужиткового мистецтва на Вінниччині отримують нове звучання. Традиційні техніки та матеріали використовуються для створення актуальних та сучасних творів

мистецтва, а проєкти створені навколо них легко інтегруються сучасний культурний простір області.

У Державному історико-культурному заповіднику «Буша», що знаходиться в селі «Буша» Ямпільського району навколо елементів нематеріальної культурної спадщини розгорнуто відразу кілька мистецьких проєктів [45]. Сама територія заповідника, уже є надзвичайно потужним туристичним магнітом Вінниччини і щороку збирає тисячі туристів. Її унікальність полягає в переплетенні різних історичних епох, культур, пам'яток історії, культури та природи та навіть різних народів. Велика кількість локацій, неповторний ландшафт заповідника, сучасна туристична інфраструктура інтегрована в традиційний український побут створюють атмосферу повного занурення в історико-культурний контекст. Відвідувачі мають змогу насолоджуватися красою природи та архітектури паралельно долучаючись живої культурної спадщини через майстер-класи, виставки та мистецькі заходи. Заповідник «Буша» не лише зберігає пам'ятки минулого, а й активно розвиває сучасну культурну ідентичність, створюючи простір для творчого діалогу між минулим і теперішнім. Це робить його справжнім культурним центром регіону, який приваблює туристів та митців з різних куточків України та світу.

Зокрема, Заповідник став локацією для проведення Всеукраїнського пленера скульпторів-каменотесів «Подільський оберіг» та Всеукраїнського фестивалю народної творчості «Бушанська пектораль», головною метою яких є відродження та збереження багатовікової традиції подільських каменотесів та розвитку художніх промислів. За час проведення заходів створено унікальне явище – Бушанський музей скульптури під відкритим небом.

Розвиток креативних індустрій є індикатором зацікавленості місцевої влади територіальних громад у підтримці інноваційних підходів до економічного та культурного зростання. Активна підтримка свідчить про бажання влади створювати нові можливості для місцевих митців та

підприємців, залучати інвестиції та формувати сприятливе середовище для творчої молоді.

До прикладу візьмемо Гайсинську міську територіальну громаду, яка є важливим центром економічного та культурного життя регіону. Її економіка ґрунтується на агропромисловому комплексі, переробній промисловості та малому бізнесі. Значна частина економічної активності громади пов'язана з сільським господарством. На культурному рівні громада зберігає багаті традиції та активно підтримує мистецькі ініціативи. Тут проводяться місцеві фестивалі, концерти та виставки, що популяризують як народне мистецтво, так і сучасні культурні проекти. Особлива увага приділяється збереженню традиційних українських звичаїв та ремесел, що відображає національну ідентичність регіону.

Гайсинська громада також активно розвиває туристичний потенціал, пропонуючи можливості для екотуризму. Інвестиції в розвиток інфраструктури та культурного туризму сприяють її економічному зростанню та залученню відвідувачів з інших регіонів України.

Важливим елементом реалізації культурно-мистецьких проектів у громаді є співпраця між владою та бізнесом. Місцева влада активно підтримує ініціативи бізнесу, які спрямовані на розвиток культурного середовища та збереження національних традицій. Така співпраця дозволяє залучати додаткові ресурси для проведення культурних заходів, фестивалів, виставок та інших мистецьких ініціатив. Бізнес бере участь у фінансуванні місцевих культурних проектів через спонсорську підтримку і партнерські програми, надаючи як матеріальну допомогу, так і технічні ресурси для організації заходів. Місцеві підприємці виступають меценатами допомагаючи з організацією майстер-класів, конкурсів, тощо.

Зі свого боку, влада створює сприятливі умови для такої співпраці, надаючи простір для проведення культурних заходів, сприяючи розбудові інфраструктури та підтримуючи культурні ініціативи через місцеві програми розвитку. Завдяки цій взаємодії бізнес та влада разом працюють над

створенням сильного культурного бренду громади, який не тільки збагачує місцеве культурне життя, а й сприяє розвитку туризму та економіки загалом.

З метою проведення заходів всеукраїнського та міжнародного рівня на території Гайсинської ТГ до команди організаторів долучаються й обласні інституції. Заклади культури обласного підпорядкування, зокрема Вінницький обласний центр народної творчості надає методичну та практичну підтримку під час реалізації масштабних проєктів, обласні краєзнавчий та художній музеї організують мистецькі презентації та виставки, центр культури «Щедрик» забезпечує високий рівень організації та проведення заходів, а Вінницька обласна державна (військова) адміністрація забезпечує додаткову фінансову підтримку. Злагожені дії усієї команди організаторів, яка іноді сягає майже сотні осіб, координує Управління.

Традиційно щороку у червні у с. Зятківці Гайсинської територіальної громади відбувається Всеукраїнський фестиваль-конкурс автентичних колективів на приз Гната Танцюри. Одним з найуспішніших проєктів став фестиваль у 2021 р., який проходив за участі 40 кращих фольклорних колективів Вінницької області, а також творчих колективів з Івано-Франківської, Чернівецької, Житомирської, Кіровоградської, Хмельницької, Київської та Черкаської областей. Популяризуючи нематеріальну культурну спадщину Вінниччини, було представлено виставкові проєкти з декоративно-ужиткового мистецтва, дефіле українського одягу, презентації світлиць із традиційними стравами української кухні, сувенірною продукцією майстрів народної творчості.

Щороку фестиваль збирає понад 5000 глядачів. Локації фестивалю є рекламним майданчиком як для підприємців громади, які організують фудкорти, продаж готової продукції, так і для майстрів народної творчості, які успішно реалізують свою сувенірну продукцію та популяризують декоративно-ужиткове мистецтво.

Проведення подібних заходів для громади має багато позитивних аспектів. По-перше, фестивалі сприяють збереженню та популяризації

нематеріальної культурної спадщини регіону, що підсилює культурну ідентичність громади. По-друге, участь великої кількості гостей і колективів з різних областей стимулює розвиток туризму та економіку громади через залучення глядачів і учасників. Підприємці мають змогу реалізовувати свою продукцію, зокрема в рамках фудкортів, що збільшує місцеві доходи. Майстри народної творчості отримують унікальну можливість рекламувати й продавати свої вироби, що сприяє розвитку креативних індустрій. Нарешті, фестиваль підвищує імідж громади на національному рівні, привертаючи увагу до її культурного та економічного потенціалу.

Ще одним надзвичайно знаковим проєктом, який був реалізований за ініціативи територіальних громад є обласний фестиваль «МалинаФест» організований Северинівською територіальною громадою Жмеринського району у співпраці з Вінницькою обласною державною адміністрацією до 30-річчя незалежності України.

Северинівська громада є однією з найменших в області. До її складу входить лише 7 сіл, а загальна чисельність мешканців громади ледь перевищує 4500 осіб. Громада відома своїми інноваційними підходами, до вирішення проблемних питань. Зокрема, впровадженням відновлювальних джерел енергії, таких як сонячні електростанції, що робить її однією з перших енергоефективних громад в Україні. Северинівська громада активно підтримує культурні ініціативи, зберігаючи місцеві традиції та сприяючи розвитку сільського туризму. Це поєднання інновацій і культурної спадщини робить громаду прикладом для інших сільських територій Вінниччини.

Однак однією з найбільших проблем Северинівської громади є відтік молоді в міста через обмежені можливості для працевлаштування та самореалізації. Незважаючи на успішні проєкти з енергетичної самодостатності, громада стикається з викликами щодо розвитку інфраструктури. Також залишається актуальним питання покращення транспортного сполучення, що ускладнює доступність для туристів та

потенційних інвесторів. Тому на подолання цих викликів було спрямоване проведення обласного фестивалю «МалинаФест» [41].

Северинівська територіальна громада виступила ініціатором фестивалю у співпраці з Вінницькою обласною державною адміністрацією. Така форма партнерства між місцевою владою та обласними структурами є дієвим інструментом для розвитку культури та економіки регіону. Влада громади забезпечила локацію для проведення заходу, представництво місцевих виробників та волонтерів від громади для облаштування фестивального простору. Обласна адміністрація через Обласну Програму розвитку культури на 2023-2025 рр. надала фінансову підтримку. До фінансування заходу також долучились і місцеві підприємці, які під час його проведення мали змогу реалізовувати власну продукцію для більш ніж 10000 учасників та глядачів фестивалю.

Організація, логістика та промоція заходу здійснювалась Управлінням, Вінницьким обласним центром культури «Щедрик», Вінницьким обласним центром народної творчості. Вони не тільки координували організацію культурної частини фестивалю, але й забезпечили проведення виставок народних ремесел, майстер-класів та концертної програми, в якій взяли участь відомі колективи та виконавці Вінниччини. Оскільки концертну програму фестивалю складали виступи народних аматорських колективів територіальних громад Жмеринського району до проведення заходу долучилось й Управління культури і туризму Жмеринської міської ради.

Яскравим доповненням заходу стали виступи академічного ансамблю пісні і танцю «Поділля», соліста Олександра Онофрійчука та ансамблю «Експромт» Вінницької обласної філармонії ім. М. Леонтовича, фольклорного гурту «Мокоша» Вінницького фахового коледжу мистецтва ім. М. Леонтовича. Для гостей свята також співали народний артист України Станіслав Городинський, Віра Майборода, Богдан Травінський, гурт «Фанфари Купали». На завершення глядачів чекало феєричне піротехнічне

шоу від театру вогню «Світфаєр», що дало початок вечірній молодіжній програмі з GREAT DJ.

Розвиток спорту – ще один із пріоритетів для місцевої влади Северинівської громади. Яскравим доповненням свята стала спортивна програма заходу: футбол на воді, змішаний волейбол, перетягування линви, метання гирі, дартс за участю збірних команд Жмеринської, Барської, Шаргородської міських, Копайгородської селищної, Северинівської, Станіславчицької, Мурафської, Джуринської сільських територіальних громад Жмеринського району.

Для усіх охочих відпочити на воді були запропоновані прогулянки на вітрильних катамаранах та човнах, а на дітей чекали веселі конкурси, цікаві розваги та смачні призи.

Пам'ятним моментом для усіх учасників фестивалю стало встановлення Національного рекорду України – найбільшого малинового пирога, яким частували гостей та учасників заходу [36].

Отже, фестиваль зібрав надзвичайно велику команду, що складалась із фахівців галузі культури, аматорів сцени та професійних виконавців, представників влади та бізнесу і просто волонтерів, які прагнули долучитись до великого дійства. Проведення фестивалю «МалинаФест» довело, що невеликі територіальні громади здатні організувати масштабні культурні події, які збирають велику кількість відвідувачів, сприяють економічному та культурному розвитку малих територій. Фестиваль став яскравим прикладом того, як місцеві ініціативи можуть перерости в масштабні регіональні заходи, приносячи користь не лише місцевим мешканцям, а й туристам, що приїжджають на подію. Проведення фестивалю сприяло додатковому залученню фінансових ресурсів, розвитку інфраструктури та підвищенню культурного іміджу громади.

Одним із пріоритетних напрямів роботи закладів культури області є молодіжні та дитячі проекти, які зосереджені на національно-патріотичному вихованні, розвитку особистих і професійних навичок, соціальній активізації

та підтримці креативного потенціалу. В області діє низка культурно-мистецьких проєктів для молоді та дітей.

Однією з важливих ініціатив є проєкт «Покоління незалежних» [28], який проводиться за ініціативи Управління у співпраці з Вінницьким обласним центром культури «Щедрик». Основною метою проєкту є виховання соціально свідомого покоління, що вміє аналізувати сучасні виклики та долучатися до їх розв'язання через культурну діяльність. Проєкт приурочений до відзначення Дня незалежності України і проводиться в креативному просторі «Щедрик». Основна аудиторія фестивалю – це творча та креативна молодь з різних куточків області. З метою забезпечення різноманітного дозвілля на час проведення заходу облаштовуються розважальні, спортивні, інформаційні локації, велика кількість молодіжних фотозон.

На території простору традиційно розташовується «містечко майстрів», як платформа для промоції та продажу творів декоративно-прикладного мистецтва традиційних для області. Досвідчені умільці та молоді майстри переважної більшості територіальних громад Вінниччини представляють виставки традиційних обжинкових дідухів та обрядових хлібів, вироби традиційних видів декоративно-прикладного мистецтва, народного малярства, та сучасних видів мистецтва. Також «містечко майстрів» є місцем проведення різноманітних майстер-класів, арт-студій від провідних майстрів, які розраховані на молодіжну аудиторію. Фестиваль є майданчиком для промоції творчості кращих аматорських та професійних творчих колективів Вінниччини. Концертна програма, яка зазвичай триває понад 4 години, збирає сотні молодих виконавців, музикантів, хореографів. Поряд з цим, свої таланти з художньої гімнастики, силових видів спорту, козацького гарту демонструють молоді спортсмени області.

Традиційно до проведення заходу долучаються й військовослужбовці частин, які дислокуються в межах міста та області. Для глядачів заходу відбуваються благодійні аукціони, презентація військових досягнень,

виставки військового спорядження та зброї. Захід є майданчиком для збору коштів на потреби Збройних Сил України.

Щороку захід збирає понад 1500 відвідувачів. В першу чергу це курсанти Національної академії Національної гвардії України, Національного університету Внутрішніх Справ України, Вінницького училища безпеки життєдіяльності, студенти вищих навчальних закладів міста, коледжів та учні ліцеїв. Проте фестиваль популярний і серед місцевої молоді.

Схожим за своєю ідеєю та проведенням є культурно-мистецький проєкт «COMMUNITY», який реалізовується з листопада 2023 р. Менш ніж за рік у рамках проєкту проведено 15 концертних заходів та розважальних програм. Він зібрав чималу кількість учасників та шанувальників різних видів мистецтва, таких як графіті, стрит-арт, мурал-арт, різноманітні стилі вуличних танців (локінг, хіп-хоп, хаус-денс, брейкінг), а також сучасного вокального й інструментального мистецтва. Також в рамках проєкту відбуваються сольні концерти молодих виконавців і молодіжних гуртів, творчі звіти знаних мистецьких молодіжних колективів та прем'єрні виступи музичних гуртів. Загалом культурно-мистецький проєкт «COMMUNITY» став експериментальним майданчиком для пошуку молодих талантів та їх інтеграції в мистецьке середовище, надаючи можливість молоді демонструвати свої навички та інтерпретації.

Проєкт «COMMUNITY» позиціонується не лише як концертна платформа для молодих талантів, а й як своєрідний інкубатор для майбутніх креативних підприємців, які можуть долучатися до індустрії за допомогою своїх мистецьких досягнень. Також проєкт має ширший вплив на соціальну і культурну сферу регіону, створюючи нові можливості для креативного розвитку молоді та сприяючи збагаченню культурного простору. Завдяки такій синергії між талановитими молодими виконавцями, досвідченими колективами та підтримкою місцевих організацій «COMMUNITY» стимулює розвиток творчої індустрії, зокрема у сфері музики, танців і візуального мистецтва.

Забезпечуючи творче майбутнє для креативної молоді Управлінням налагоджено співпрацю із керівництвом вищих навчальних закладів міста та області. З цією метою укладено низку Меморандумів підписантами яких є керівники усіх 13 закладів культури і мистецтв обласного підпорядкування з одного боку та керівництво вищих навчальних закладів з іншого. Підписання зазначеного документу дозволяє курсантам та студентам вищих навчальних закладів безкоштовно відвідувати культурно-мистецькі заходи, які відбуваються на базі обласних закладів культури, театральні вистави, концертні програми Вінницької обласної філармонії імені Миколи Леонтовича. Вінницькі обласні книгозбірні, в рамках меморандумів проводять інформаційно-освітні заходи, із залученням провідних фахівців області. Участь студентської молоді в таких культурних ініціативах значно розширює можливості освітнього процесу, інтегрує молодь до сучасного культурного простору області, сприяє національно-патріотичному та військово-патріотичному вихованню.

Майстрами Вінниччини проводиться велика кількість майстер-класів розрахованих на участь молоді. Це дозволяє залучати молодь до культуротворчих процесів, а також збільшувати кількість молодих майстрів через співпрацю із знаними митцями. Для молодих талантів обласним художнім музеєм проводяться конкурси арт-мистецтва, облаштовуються виставки молодих митців та презентації їх робіт.

Завдяки тісній співпраці між державними установами, бізнесом, громадами, закладами культури та митцями Вінниччина отримала значний потенціал у розвитку креативних індустрій.

3.2. Креативний потенціал традицій на прикладі фольклорного гурту «Мокоша»

Фольклорний гурт «Мокоша» Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М. Леонтовича, яскравий приклад творчого колективу, який створює навколо себе безліч колаборацій для співпраці та можливостей для розвитку креативного потенціалу. Назва ансамблю походить від старослов'янської богині материнства та милосердя — Мокоші, що символізує місію колективу, а саме – піклування про культурну спадщину Поділля, збереження її унікальних пісенних та обрядових традицій та поширення цих знань серед молоді.

Учасники гурту – учні Дитячої мистецької академії, студенти I-IV курсів та випускники Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М.Леонтовича, запрошені ілюстратори. Склад гурту щороку змінюється на 15-20%.

Керівниця та засновниця гурту Юлія Васюк-Аль-Хадіді – співачка, фольклористка, дослідниця традиційного мистецтва Східного Поділля, колекціонерка старожитностей, викладачка-методистка народного вокалу Вінницького фахового коледжу мистецтв ім. М.Леонтовича, співзасновниця та членкиня правління Громадської організації «Етномайстерня Коло», членкиня Експертної ради з питань нематеріальної культурної спадщини при управлінні культури і мистецтв Вінницької обласної державної адміністрації [42].

Фольклорний гурт «Мокоша» створює простір для інтеграції нематеріальної культурної спадщини у сучасні креативні індустрії через мистецькі програми [див. Дод. I]. Гурт також проводить майстер-класи з народного співу, запрошуючи усіх бажаючих навчатися автентичному виконанню, що розширює зацікавленість молоді у вивченні музичної культури свого краю.

Основним напрямом діяльності гурту є відродження та популяризація давніх пісенних традицій Східного Поділля, регіону, який залишається у тіні інших етнокультурних напрямів України. Колектив займається виконанням стародавніх пісень, дослідженням та відтворенням обрядів і традицій, що становлять важливу частину культурного ландшафту Вінниччини. Вони зберігають автентичність звучання та передають локальну специфіку через точне відтворення давніх мелодій та обрядів. Організовані концерти та мистецькі програми демонструють багатство музичної спадщини Поділля не тільки для місцевих жителів, а й на всеукраїнських та міжнародних майданчиках. Завдяки такому підходу, традиційна музика стає доступною для широкого загалу, збагачуючи музичний простір Вінниччини та піднімаючи його на новий культурний рівень.

У своїй діяльності колектив поєднує глибокі українські традиції з сучасними підходами до культурного самовираження. Завдяки своєму унікальному стилю, гурт став не лише важливим культурним явищем у регіоні, а й каталізатором для розвитку мистецьких проєктів Вінниччини.

Важливою складовою діяльності «Мокоші» є відтворення автентичних пісенних зразків на основі записів етнографічних досліджень початку ХХ ст, зберігаючи їх локальну специфіку, створення унікальних мистецьких програм. Значну частину репертуару колективу складають обрядові пісні дохристиянського періоду. Невід'ємною частиною роботи колективу також є дослідження традиційного одягу Вінницької області, його характерні риси та створення реплік східноподільського строю [18].

Колектив є невід'ємною частиною креативних індустрій Вінниччини, а його творчий доробок, який корениться у фольклорних джерелах, стає актуальним у сучасному культурному контексті. Гурт «Мокоша» популяризує Вінниччину через участь у міжнародних фестивалях і конкурсах, де успішно представляє Україну, а перемоги на конкурсах показують високий рівень майстерності учасників, що підвищує культурний імідж України на міжнародній арені.

Поширення записів гурту через YouTube, Spotify, соціальні мережі Facebook та Instagram стали основою для залучення українських та закордонних медіа до популяризації народної музики, привернення уваги не тільки до гурту, але й до української культури загалом.

Фольклорний гурт «Мокоша» є учасником численних Міжнародних культурно-мистецьких проєктів. В 2016 р. колектив презентував традиційну культуру Вінниччини на Тижні Української Культури в Каталонії (Іспанія), у складі делегації громадської організації «Етномайстерня Коло» представляв традиційну культуру Східного Поділля на Міжнародному фестивалі народних культур «Rudenines» в Литві, а в 2018 р. колектив став учасником Міжнародної туристичної виставки UITT&UITM [див. Дод. 2].

В рамках Міжнародного культурно-освітнього проєкту України, Угорщини і Франції «Збір Зникаючої Європейської Культурної Спадщини «Поліфонія» (Collection Of The Disappearing European Heritage «Polyphony») у 2017 р. учасники гурту у співпраці з громадською організацією «Етномайстерня Коло» організували та здійснили експедиційний тур територією Вінниччини.

Гурт та його солісти також є учасниками багатьох популярних телепроєктів та талант-шоу: 2011 р. – спільний номер з Мілою Нітіч на телепроєкті каналу 1+1 «Голос країни»; 2013 р. – телепроєкт каналу 1+1 «Битва хорів» під керівництвом Олега Скрипки; 2015 р. – телепроєкт каналу СТБ «Караоке на майдані» з Ігорем Кондратюком; 2016 р. – телепроєкт каналу 1+1 «Маленькі гіганти» (солістка фольклорного гурту «Мокоша», учениця класу Юлії Васюк-Аль-Хадіді Софія Аль-Хадіді); 2017 р. – телепроєкт каналу «Новий» «Суперінтуїція» з Сергієм Притулою; 2018 р., 2019 р. – телепроєкти каналу UA: Перший «ФолькMusic» та «ФолькMusic Діти», 2024 р. – телепроєкт каналу ТЕТ «Україна неймовірних людей» [16].

Крім того, ансамбль співпрацює з іншими музичними колективами, культурними організаціями та освітніми установами, створюючи спільні проєкти, які залучають молодь до активної участі в музичному житті регіону.

Особливу увагу гурт приділяє сценічному оформленню та реплікам народного одягу, що додає виступам глибокого культурного значення і сприяє збереженню національних традицій. Завдяки своїм досягненням «Мокоша» формує нову хвилю інтересу до народної музики, укорінюючи її в сучасному музичному просторі Вінниччини.

Гурт «Мокоша» перетворює сучасний музичний простір Вінниччини на потужний осередок автентичної культури, інтегруючи багатство народного співу у актуальні мистецькі контексти та залучаючи молодь і місцеві громади. Активному розвитку музичного простору Вінниччини, що поєднує традиційний спів Поділля та сучасну культурну реальність, сприяє їх цілеспрямована дослідницька діяльність з фіксації та відтворення автентичних пісенних зразків, чим забезпечується збереження оригінальної мелодійної структури та особливостей виконання. Завдяки регулярним фольклорним експедиціям до віддалених сіл, «Мокоша» віднаходить і рятує від забуття давні обряди та пісні, які могли б втратити своє місце у культурному спадку.

Не менш важливе значення для культурної мапи Вінниччини має колектив, як платформа для навчання і творчого розвитку, адже надає молодим виконавцям можливість глибше зануритися у традиційну музику, розвивати свої вокальні навички та брати участь у дослідницьких проєктах, спрямованих на збереження культурної спадщини.

Репертуар для колективу керівниця Юлія Васюк-Аль-Хадіді підбирає за двома різними критеріями. Перший – власне подільські пісні, до підбору яких долучаються й учасники колективу. Оскільки молодь переважно з територіальних громад області, кожен учасник привозить зі свого регіону записи від бабусь, характерні саме для місцевої спільноти. Для публічного виконання цих творів проводиться кропітка робота з їх розшифровки, гармонізації та адаптації до сценічного виконання.

До процесу збору зразків пісенної спадщини долучаються й працівники закладів культури області та місцеві мешканці громад. Поряд з цим, багата

фонотека існує у Вінницькому обласному центрі народної творчості, яка також використовується керівником колективу.

Другий напрям формує репертуар для навчальної програми. Це авторські пісні, відтворення сучасних українських хітів та вокальні твори різних народів світу. Загалом репертуар колективу налічує понад 150 пісень та обрядів.

Фольклорний гурт «Мокоша» є дієвим інструментом у національно-патріотичному вихованні молоді, адже формує розуміння та відчуття живої культури, виховує шанобливе ставлення до національної спадщини. Керівник гурту Юлія Васюк-Аль-Хадіді залучає молодь до процесу дослідження та відтворення народної музики та обрядів, які несуть у собі глибокі етнокультурні цінності. Через безпосередню участь у проєктах учасники дізнаються про історію рідного краю, вдосконалюють знання української культури та активно беруть участь у творчих проєктах. Спільні виступи та експедиції допомагають формувати відчуття згуртованості та гордості за національне надбання, що є важливою основою у побудові стійкої патріотичної свідомості серед молодого покоління.

Поряд з цим, учасники фольклорного гурту «Мокоша» активно долучаються до волонтерської та благодійної діяльності [14].

Учасниками фольклорного гурту було ініційовано виготовлення окопних свічок для воїнів ЗСУ. За допомогою соціальних мереж Facebook та Instagram, журналістів обласного телебачення учасники гурту залучили до ініціативи мешканців міста Вінниці, області та тимчасово переміщених осіб з метою забезпечення матеріалами і ресурсами для ефективності процесу. За час дії проєкту було виготовлено і відправлено понад 5500 окопних свічок на Херсонський, Донецький, Харківський, Запорізький, Миколаївський, Бахмутський та інші напрямки [37].

Також учасники гурту долучаються до плетення маскувальних сіток та здійснення збору коштів на матеріали для їх виготовлення у волонтерському центрі громадської організації «ВіннСолард».

Учасники гурту «Мокоша» взяли участь в понад 70-ти благодійних акціях, концертах та мистецьких заходах з метою збору коштів на потреби Збройних сил України, підтримку внутрішньо переміщених осіб та дітей-переселенців. Зокрема, у благодійному мистецькому проєкті «Доброго вечора, ми з України!» в м. Вроцлав, м. Ниса, м. Чехочинек (Республіка Польща) та містах України для збору коштів на необхідну техніку для воїнів Збройних сил України. Організаторами проєкту виступили громадські організації «ВіннСолард» та «Вінницький козацький полк ім. І. Богуна».

Фольклорний гурт «Мокоша» активно співпрацює з громадськими організаціями, надаючи підтримку культурним і благодійним ініціативам. Така співпраця має вагомe значення для розвитку креативних індустрій у Вінницькій області, стимулює культурну активність серед молоді та залучає її до волонтерської діяльності водночас надаючи можливість реалізувати творчі проєкти, що мають соціальне значення. Завдяки активній участі у культурно-мистецькому житті регіону гурт сприяє підвищенню інтересу до народної творчості та національних традицій, що формує основу для створення нових творчих продуктів та проєктів у креативному секторі області [38].

Особливо тісна співпраця між фольклорним гуртом «Мокоша» та громадською організацією «Етномайстерня Коло». Організація заснована 2016 р. провідними фахівцями в сфері традиційного мистецтва Східного Поділля Вінниччини. До її складу увійшла й керівниця гурту «Мокоша» Юлія Васюк-Аль-Хадіді. Протягом кількох років члени ГО «Етномайстерня Коло» здійснили десятки експедицій селами і невеликими містечками Вінниччини, досліджуючи елементи, популяризуючи їх через власну творчість та на сторінках у мережі Facebook [19]. Зусиллями організації до обласного переліку нематеріальної культурної спадщини було занесено 4 елементи, два з них увійшли до Національного переліку НКС, це «Клембірська сорочка з квіткою» та «Воскові вінки на Вінниччині. Техніка виготовлення». Поряд з цим, учасниці організації відтворюють елементи

старовинного одягу Поділля. Вони не лише віднайшли та описали десятки предметів одягу, а змогли відшити їх репліки в сучасному форматі та навчити цьому велику кількість людей через проведення майстер-класів, показів та презентацій. Також громадська організація займається гастроспадщиною та обрядовою спадщиною Вінниччини, а її учасниці формують власні колекції старожитностей.

Співпраця фольклорного гурту «Мокоша» з громадською організацією «Етномайстерня Коло» значно розширила можливості етнографічних досліджень Вінниччини та сприяла популяризації її нематеріальної культурної спадщини. Результатом спільних зусиль стали відновлення й поширення унікальних елементів традиційного одягу Поділля, промоція яких здійснювалась далеко за межами області. Завдяки дослідженням та наполегливій спільній роботі елементи внесені до національного та обласного переліків НКС забезпечують сталий інтерес до культурного та туристичного потенціалу області.

Війна в Україні спонукає кожного свідомого громадянина до пошуку колаборацій. Особливо це актуально в галузі культури. Починаючи з 2022 р. переважна більшість проведених культурно-мистецьких заходів на Вінниччині має благодійну складову. Гурт «Мокоша» активно співпрацює з політиками, громадськими організаціями, волонтерськими центрами, творчими діячами для збору коштів на потреби Збройних сил України. Така співпраця народжує нові цікаві культурно-мистецькі проекти, які надихають, відновлюють моральний і психологічний стан їх учасників, інтегрують тимчасово переселених осіб, військовослужбовців та ветеранів війни до культурного простору Вінниччини, забезпечують відчуття причетності до давньої української культури.

Фольклорний гурт «Мокоша» став учасником понад трьох десятків благодійних культурно-мистецьких проектів, фестивалів та концертів організованих Управлінням у співпраці з Вінницьким обласним центром культури «Щедрик», закладами культури територіальних громад області та

громадськими організаціями для жителів та гостей Вінниччини, в тому числі для тимчасово переселених осіб, військовослужбовців Збройних Сил України та їх родин, дітей, які потребують підвищеного соціального піклування.

Не менш плідною є й співпраця з Народним Депутатом України Іриною Борзовою і її Благодійним фондом та депутаткою Вінницької обласної ради Людмилою Станіславенко. Гурт активно долучився до проведення благодійного мистецького проекту «Дитинство без війни», благодійного культурно-мистецького заходу «Незламна» на підтримку жінок, які були змушені переїхати до Вінниці внаслідок російського вторгнення, благодійної акції «Хустка-оберіг для ЗСУ» та багатьох інших ініціатив.

Поряд з цим, учасники гурту й самостійно проводять активну благодійну діяльність організовуючи благодійні майстер-класи, виступи для переселенців зі сходу України та сольні концерти учасників гурту, зокрема таких як сольний концерт солістки гурту Софії Аль-Хадіді для збору коштів на матеріали для маскувальних сіток [35].

Фольклорний гурт «Мокоша» - не лише носій культурних цінностей, а й важливий ресурс для розвитку креативних індустрій. Завдяки об'єднанню традиційних фольклорних мотивів з інноваційними сценічними рішеннями, гурт є одним із каталізаторів культурного розвитку Вінниччини. Він сприяє розширенню її туристичної привабливості та є джерелом натхнення для багатьох сучасних митців та широкої глядацької аудиторії. Діяльність гурту не лише зберігає традиції, а й надає їм нового життя у сучасному світі.

Висновки до розділу 3

Отже, подальші дії в розбудові креативного потенціалу регіону мають бути спрямовані на збереження культурної спадщини; стимулювання творчого підприємництва та залучення нових інвестицій у культуру і туризм; пошук партнерів, як на місцевому рівні, так і на національному або

міжнародному; розширення масштабів проєктів та залучення додаткових необхідних ресурсів. Важливим аспектом успіху також є залучення до співпраці фахівців, які поєднують творчі, технічні та бізнес-навички. Спільні зусилля громади, підприємців та влади відкривають нові шляхи для розвитку креативної економіки, підвищуючи конкурентоспроможність Вінниччини як одного з культурних центрів України.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених на початку дослідження завдань, нами отримано наступні висновки.

Важливим фактором розвитку креативних індустрій на Вінниччині є взаємодія закладів культури, органів влади та громадських організацій. Ефективна співпраця зазначених інституцій створює сприятливе середовище для зростання культурної активності, підвищує туристичну привабливість та економічний потенціал області. Подальший розвиток цих взаємозв'язків сприятиме ефективному використанню культурного капіталу та реалізації проєктів, що спрямовуються на збереження культурної спадщини та підтримку культурного підприємництва.

У процесі дослідження нами здійснено аналіз таких ключових понять як «креативність», «креативна економіка», «креативні індустрії» та «культурні індустрії», де розглянуто їх основні характеристики та особливості. Поряд з цим, встановлено, що наразі наукова спільнота не сформувала єдиного та чіткого визначення цих термінів як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі. Тому, у своїй роботі ми дотримувалися визначень, закріплених у Законі України «Про культуру», оскільки вони є актуальними та відповідають національним реаліям.

Джерельну базу даного дослідження класифіковано наступним чином:

- наукові праці українських (О.Петрова, О. Свінцицька, Т. Ялоха, В. Білан, Р. Громадський) та закордонних (Дж. Вайнштейн, Л. Кім, П.Стонеман, ДЖ.П. Гілфорд, Д.Хогінс, Д. Тросбі, К.Оуклі, А.Сміт) фахівців

- законодавчі документи, які регулюють галузі та сектори креативних індустрій в Україні;

- програмні документи розвитку культури та креативних індустрій (експертні огляди, резолюції і рекомендації міжнародних організацій, доповіді і аналітичні звіти ЮНКТАД, ЮНЕСКО, ООН, CNN, програми розвитку культури Вінницької області за останні 7 років);

- статистичні і соціологічні дослідження всеукраїнського та міжнародного рівнів («Стан культури та креативних індустрій під час війни», «Креативні індустрії: Вплив на розвиток економіки України», «Основні економічні показники креативних індустрій в Україні», звіти Creative Industries Federation та Європейської комісії за 2020 р.);

- статистичні та аналітичні звіти управління культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної військової адміністрації, закладів культури і мистецтв області, творчих колективів області, аналітичних довідок до засідання колегії при Департаменті гуманітарної політики Вінницької обласної військової адміністрації).

Вивчено особливості співпраці органів державної влади, закладів культури, незалежних митців та громадськості для подолання викликів у сфері креативних індустрій, особливо в умовах цифровізації, пандемії Covid-2019 та повномасштабного вторгнення росії в Україну. Доведено, що активна співпраця сприяє збереженню національної ідентичності та культурної спадщини, посиленню цифрової трансформації в галузі культури, розширенню глядацької аудиторії, підтримці економічної стійкості креативних індустрій та підвищує громадську свідомість.

Досліджено поточний стан галузі культури та креативних індустрій Вінницької області, компетентності та завдання управління культури та креативних індустрій Департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної військової адміністрації, сформовано основні принципи синергії закладів культури для успішної реалізації культурно-мистецьких проєктів та розвитку креативного сектору економіки Вінниччини.

Розкрито напрями впливу органів влади та місцевого самоврядування на розвиток культурних та креативних індустрій. Доведено, що їх активна участь у створенні сприятливих умов для фінансування, організації освітніх програм та культурно-мистецьких заходів стимулює розвиток місцевих

культурних ініціатив, посилює економічну стійкість креативного сектору, а підвищує залученість громади до культурного життя.

Охарактеризовано діючі на території Вінницької області форми співпраці в сфері культурних та креативних індустрій на основі досвіду проведених культурно-мистецьких заходів з 2018 по 2024 роки. Досліджено результати проведення проєктів для привернення уваги міжнародної спільноти до культурно-мистецького потенціалу області на прикладі Міжнародного фестивалю звичаєвої культури «Живий Вогонь», культурно-мистецького фестивалю «Покоління незалежних», фестивалю сучасного вуличного мистецтва «COMMUNITY», низки заходів в рамках культурно-мистецького проєкту «СвітОвид», обласних фестивалів фольклору ім. Гната Танцюри, народної творчості «Скарби Поділля», тощо.

Розкрито роль нематеріальної культурної спадщини для розвитку креативних індустрій як джерела ідентичності, натхнення та інновацій. Доведено, на прикладі фольклорного гурту «Мокоша» Вінницького фахового коледжу культури, що співпраця різноманітних інституцій в сфері збереження нематеріальної культурної спадщини дозволяє адаптувати їх до сучасних потреб, залучити молодь та різні соціальні групи до творчої діяльності.

Обґрунтовано стратегії проведення культурно-мистецьких проєктів в територіальних громадах області для підвищення культурної активності мешканців, залучення місцевого населення до творчих ініціатив та розвитку туристичного потенціалу. Завдяки системній реалізації культурно-мистецьких проєктів в громадах відбувається розвиток культурного середовища та економічне піднесення через стимулювання місцевих креативних підприємців.

У процесі підготовки магістерського дослідження нами визначено основні проблемні питання та виклики, з якими стикається галузь культури впродовж останніх років. В тому числі, зниження кадрового потенціалу регіону в галузі культури та креативних індустрій, недофінансування галузі,

негативних впливів пандемії Covid-2019 та повномасштабного вторгнення росії.

Дослідження, проведені в процесі написання кваліфікаційної роботи, доводять, що синергія між органами державної влади та місцевого самоврядування, закладами і установами сфери культури і мистецтва, представниками креативних індустрій та митцями є ключовим фактором успішного розвитку культурного сектору. Завдяки співпраці різних структур створюються нові можливості для залучення додаткового фінансування, розширення спектру культурно-мистецьких програм та зростання подієвого туризму. Таким чином, інтегрований підхід сприяє підвищенню культурної активності, збереженню культурної спадщини та формуванню сильного культурного бренду на місцевому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Вайнштейн Дж. Кінематограф у добу масової культури. Нью-Йорк: Оксфордський університет. 1990. С. 145.
2. Кім Л. К-рор: культура глобалізації. Сеульський університет. 2019. С. 88.
3. Петрова О.В. Культурні та креативні індустрії: проблема визначень. 2022. С. 66.
4. Свінцицька О.М. Ткачук В.О. Креативна економіка та креативні індустрії. Навчальний посібник. 2020. С. 24
5. Сміт А. Креативні індустрії та їх роль у сучасному суспільстві. Лондон: Кембриджський університет. 2018 С. 203.
6. Ялоха Т., Білан В., Громадський Р. Креативні індустрії як драйвери розвитку світової економіки: прогноз ризиків післявоєнної відбудови України. *Академічні візії*. 2023. № 16. С. 5
7. XIII обласний фестиваль народної творчості «Скарби Поділля», присвячений 30-ій річниці Незалежності України. URL https://www.vocnt.org.ua/event/skarbi_podillya_2021
8. Афіша Вінницького обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. М. Садовського. URL: <https://teatr.vn.ua/>
9. Вінницька обласна військова адміністрація. [Офіційний сайт]. URL: <https://goo.su/WGFRwiy>
10. Вінницька обласна рада. [Офіційний сайт]. URL: https://vinrada.gov.ua/perelik_dovgostrokovih_program.htm
11. Вінницький козацький полк імені Івана Богуна. [Офіційна сторінка організації в мережі Facebook]. URL: https://www.facebook.com/groups/vinkozak?locale=uk_UA
12. Вінницький обласний центр народної творчості. [Офіційний сайт]. URL: <https://www.vocnt.org.ua/nks/perelic>

13. ВОЦК «Щедрик». Офіційна сторінка закладу в мережі Facebook. URL: <https://www.facebook.com/shchedryk.vn>
14. Вінницький фольклорний гурт «Мокоша» три години співав колядки для захисників в окопі. *Ресурс Вінниця. інфо.* URL: <https://vinnitsa.info/article/vinnytskyy-folklornyuy-hurt-mokosha-try-hodyny-spivav-kolyadky-dlya-zakhysnykiv-v-okopi>
15. Державний історико-культурний заповідник «Буша». [Офіційний сайт]. URL <https://busha.com.ua/>
16. Дуже милозвучні обрядові пісні від вінницького ансамблю Мокоша. Україна неймовірних людей. [Відеоресурс youtube]. [Відео]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=w8i96f2JDM0>
17. Елементи Нематеріальної культурної спадщини, що внесені до обласного Переліку Вінницької області. URL: <https://www.vocnt.org.ua/nks/perelic>
18. Етнічний «не концерт»: у Вінниці «Мокоша» влаштувала спів народних пісень «без прикрас». *Вінницький інформаційний портал Вежа.* [Відео]. <https://vezha.ua/etnichnyj-ne-kontsert-u-vinnytsi-mokosha-vlashtuvala-spiv-narodnyh-pisen-bez-pykras-video/>
19. Етномайстерня Коло. [Офіційна сторінка організації в мережі Facebook]. URL: https://www.facebook.com/EthnostudioKolo/?locale=ru_RU
20. Живий Вогонь – міжнародний фестиваль звичаєвої культури. [Офіційна сторінка заходу в мережі Facebook]. URL: https://www.facebook.com/zhyvyjvogon?locale=uk_UA
21. Калинівський фаховий технологічний коледж. [Офіційна сторінка в мережі Facebook]. URL: <https://goo.su/ZhJq4Te>
22. Креативні індустрії та їх внесок у економічний розвиток. URL: <https://ciau.org.ua/novyny/kreatyvni-industrii-ta-ikhniy-vnesok-u-ekonomichnyy-rozvytok/>
23. Культура та креативні індустрії для сталого регіонального розвитку: *тези з форуму у Вінниці.* URL: <https://decentralization.ua/news/18295>

24. Культурне відродження та соціальна трансформація України. Роль культури та мистецтва у зміцненні стійкості постмайданної України. [Дослідження]. URL: <http://surl.li/nudytz>
25. Культурний форум «Традиції та сучасність – об'єднання громад» URL: https://www.vocnt.org.ua/event/forum_nks_2024
26. Культурний форум "Традиції та сучасність – об'єднання громад" Культура Вінниччини. Департамент гуманітарної політики Вінницької обласної військової адміністрації. [Відеопрезентація]. URL: <https://www.vmr.gov.ua/u-vinnytsi-proishov-vorkshop-z-rozvytku-ievropeiskykh-kulturnykh-marshrutiv>
27. Музей М.Д. Леонтовича с. Марківка Теплицького району. [Стаття]. URL: <https://vinnytsia-museum.in.ua/pano/>
28. На Вінниччині відбувся обласний благодійний культурно-мистецький захід «Покоління НЕЗАЛЕЖНИХ». [Офіційний сайт Вінницької ОДА]. URL: <https://goo.su/NHSMA>
29. Наймасовіше виконання всесвітньовідомого «Щедрика» - у Тульчині встановили рекорд України. [Стаття]. URL: <https://goo.su/zBUepX>
30. На Вінниччині встановили рекорд України - «Щедрика» Леонтовича виконали понад 3,5 тис. осіб. *Укрінформ*. [Офіційний сайт]. URL: <https://goo.su/09cRQw2>
31. Міністерство культури та інформаційної політики. [Офіційний сайт]. URL: <https://mcsc.gov.ua/kreatyvni-industrii/normatyvno-pravovi-akty/>
32. Радіо Свобода. [Офіційний сайт] . URL: <http://surl.li/xlamha>
33. Річний звіт 2020 Українського культурного фонду. URL: <http://surl.li/cylwet>
34. Рішення Вінницької обласної ради № 765 від 05.03.2019 року Про Програму розвитку культури Вінницької області на 2018-2022 роки. URL: <https://vinrada.gov.ua/upload/files/7sklikannya/37Ses/765.pdf>
35. Софія Аль-Хадіді. Сольний концерт. [Група профілю Мокоша в мережі Facebook]. [Відео]. URL: <http://surl.li/dyjdja>

36. Спекли 18-метровий малиновий пиріг та встановили рекорд України: фестиваль «Малина Фест» в Чернятині. Ресурс «Жмеринка сіті». URL: <http://surl.li/etbcpj>

37. У Вінниці фольклорний гурт «Мокоша» виготовив 200 окопних свічок для воїнів. Ресурс *Вінниця. інфо*. URL: <http://surl.li/elqzz>

38. У Вінниці гурт «Мокоша» презентував стародавні колядки та щедрівки, які були записані на Поділлі. Ресурс *Вінниця. інфо*. URL: <http://surl.li/vilwez>

39. У Вінниці пройшов воркшоп з розвитку європейських культурних маршрутів. URL: <http://surl.li/hvierb>

40. Український культурний фонд. [Офіційний сайт]. URL: <http://surl.li/rogpjq>

41. Фестиваль «МалинаФест». [Офіційна сторінка заходу в мережі Facebook]. URL: <http://surl.li/zdxqad>

42. Фольклорний гурт «Мокоша». [Сторінка сайту Вінницького обласного центру народної творчості]. URL: <https://www.vocnt.org.ua/collective/mokosha>

43. «Щедрик» – мелодія Вінниччини. [Відеопрезентація]. URL: <http://surl.li/llmyaw>

44. Ukrainian center for cultural research: офіційний сайт. URL <https://uccs.org.ua/arkhiv-novyn/dyvo-z-horniatka-tymanivska-kasha/>

45. Assessment of the impact of COVID-19 on cultural and creative industries URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382281>

46. BDCC – Basque District of Culture and Creativity. Офіційний сайт. URL: <https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2024-01/Policy%20brief%20on%20Cultural%20and%20Creative%20Industries.pdf>.

C.8.

47. Bundesministerium für Wirtschaft und Energie. Schutz geistigen Eigentums: Jahresbericht. [Берлін: Федеральне міністерство економіки та енергетики Німеччини]. 2020. С. 7.

48. Cineuropa. [Офіційний сайт]. URL: <https://cineuropa.org/en/newsdetail/398627/>
49. Creative.uk. [Офіційний сайт]. URL: <http://surl.li/dmcdys>
50. Throsby D. Economics and Culture. Cambridge University Press. 2001. С. 85.
51. Gov.UK. [Офіційний сайт]. URL: <http://surl.li/tsochs>
52. KEI. [Офіційний сайт]. URL: <http://surl.li/ncagjv>
53. National Endowment for the Arts. Annual Performance Report. Вашингтон: NEA. 2021. С. 5.
54. Oakley K. Creative Industries and Cultural Policy: *Historical and Theoretical Perspectives*. Routledge. 2009. С. 105-106.
55. Stoneman P. Soft innovation Towards a More Complete Picture of Innovative Change. *National endowment for science, technology and arts*. 2009.
56. Howkins 3.J. The Creative Economy: How People Make Money from Ideas. 2001. С. 25, 57-60.
57. Guilford J.P. Transformation abilities or functions. *Journal of Creative Behavior*. 1983. С. 17.
58. UNCTAD. Creative Economy Report 2010. *United Nations*. 2010. Рр. 45-46, 62.
59. Ukraine Facility. [Офіційний сайт]. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>
60. Written evidence submitted by the Creative Industries Federation (COV0075). URL: <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/7546/pdf/>